

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN EŞ
DESTEĞİ İLE AİLE YAŞAM KALİTESİ DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

ECEMNUR BAŞ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. İ. HALUK YAVUZER

İSTANBUL 2022

TEZ ONAY FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi
Programın Seviyesi: Yüksek Lisans (X) Doktora ( )
Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi
Tez Sahibi : Ecemnur BAŞ
Tez Başlığı : Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Eş Desteğı İle Aile
Yaşam Kalitesi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Yerleşkesi
Sınav Tarihi : 26.07.2022

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Kurumu

İmza

Prof.Dr. İbrahim Haluk YAVUZER İstanbul Medipol Üniversitesi

Sınav Jüri Üyeleri

Prof.Dr. Arzu YÜKSELEN İstanbul Medipol Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Esin SEZGİN Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...../...../ ..... tarih ve ...../..... - ..... sayılı kararı ile
şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof.Dr. Neslin EMEKLİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Ecemnur BAŞ

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca beni bilgileriyle aydınlatan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Haluk YAVUZER'e,

Öğrencilik hayatımın en büyük şanslarından olan, her zaman örnek aldığım bölüm başkanım Sayın Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN'e,

Bu süreçte yanımda olan, desteğini esirgemeyen sevgili aileme,

Desteğini ve sevgisini her zaman derinden hissettiren çok sevgili Necmettin ARAT'a sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU.....	i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
1. ÖZET.....	1
2. ABSTRACT.....	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ.....	3
4. GENEL BİLGİLER.....	7
4.1. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim.....	7
4.2. Özel Eğitim.....	8
4.3. Erken Çocuklukta Özel Eğitim.....	9
4.4. Aile.....	10
4.5. Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Aileler.....	10
4.6. Eş Desteğı.....	12
4.7. Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerde Eş Desteğı.....	13
4.8. Aile Yaşam Kalitesi.....	14
4.9. Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerde Aile Yaşam Kalitesi.....	15
5. METOT VE MATERYAL.....	17
5.1. Araştırmanın Modeli.....	17
5.2. Örneklem.....	17
5.2.1. Örneklem Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri.....	18
5.3. Veri Toplama Araçları.....	19
5.3.1. Eş Destek Ölçeğı (EDÖ).....	19
5.3.2. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeğı (BCAYKÖ).....	19

5.3.3. Araştırmacı Tarafından Hazırlanan Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	20
5.4. Verilerin Toplanması.....	20
5.5. Sınırlılıklar.....	21
5.6. Veri Analizi.....	21
6. BULGULAR.....	22
6.1. Cinsiyete Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	23
6.2. Çocukların Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	24
6.3. Annelerin Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	25
6.4. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	25
6.5. Babaların Yaş Değişkenine Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	28
6.6. Babaların Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	30
6.7. Kardeş Sayısına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	31
6.8. Bakım Veren Değişkenine Göre Eş Destek Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	33
6.9. Cinsiyete Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	34
6.10. Çocukların Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	35

6.11.	Annelerin Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	37
6.12.	Annelerin Eğitim Durumuna Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	39
6.13.	Babaların Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	40
6.14.	Babaların Eğitim Durumuna Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	42
6.15.	Kardeş Sayısına Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	44
6.16.	Bakım Veren Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	46
6.17.	Eş Destek Ölçeği ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular.....	48
7.	TARTIŞMA.....	51
7.1.	Cinsiyete Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların İncelenmesi.....	51
7.2.	Çocukların Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	51
7.3.	Annelerin Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	51

7.4.	Annelerin Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları	
	Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	52
7.5.	Babaların Yaş Değişkenine Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları	
	Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	53
7.6.	Babaların Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları	
	Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	54
7.7.	Kardeş Sayısına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan	
	Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	55
7.8.	Bakım Veren Değişkenine Göre Eş Destek Ölçeği ile Alt Boyutları	
	Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	56
7.9.	Cinsiyete Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile	
	Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin	
	Bulguların Tartışılması.....	56
7.10.	Çocukların Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi	
	Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına	
	İlişkin Bulguların Tartışılması.....	57
7.11.	Annelerin Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi	
	Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına	
	İlişkin Bulguların Tartışılması.....	57
7.12.	Annelerin Eğitim Durumuna Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi	
	Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına	
	İlişkin Bulguların Tartışılması.....	58
7.13.	Babaların Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi	
	Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına	
	İlişkin Bulguların Tartışılması.....	58
7.14.	Babaların Eğitim Durumuna Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi	
	Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına	
	İlişkin Bulguların Tartışılması.....	59

7.15.	Kardeş Sayısına Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	60
7.16.	Bakım Veren Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	60
7.17.	Eş Destek Ölçeği ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulguların Tartışılması.....	61
8.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
9.	KAYNAKLAR.....	67
10.	EKLER.....	75
10.1.	EK 1: Demografik Bilgi Formu.....	75
10.2.	EK- 2 : Eş Destek Ölçeği.....	76
10.3.	EK-3: Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği.....	77
11.	ETİK KURUL KARARI.....	83
12.	ÖZGEÇMİŞ.....	86

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 5.2.1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Özellikler.....	18
Tablo 6.1. Eş Destek Ölçeği ve Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin Normallik Kriterleri.....	22
Tablo 6.1.1. Cinsiyete Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları.....	23
Tablo 6.2.1. Çocukların Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	24
Tablo 6.3.1. Annelerin Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	26
Tablo 6.4.1. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	27
Tablo 6.5.1. Babaların Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	29
Tablo 6.6.1. Babaların Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	30
Tablo 6.7.1. Kardeş Sayısına Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	32
Tablo 6.8.1. Bakım Verene Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	33
Tablo 6.9.1. Cinsiyete Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları.....	34
Tablo 6.10.1. Çocukların Yaşına Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	36
Tablo 6.11.1 Annelerin Yaşına Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	38

Tablo 6.12.1. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	39
Tablo 6.13.1. Babaların Yaş Değişkenine Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	40
Tablo 6.14.1. Babaların Eğitim Durumuna Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	43
Tablo 6.15.1. Kardeş Sayısına Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	45
Tablo 6.16.1. Bakım Verene Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	47
Tablo 6.17.1. Eş Destek Ölçeği ile Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyon.....	49

1. ÖZET

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN EŞ DESTEĞİ İLE AİLE YAŞAM KALİTESİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli çocuğu olan annelerin, eş desteği ile aile yaşam kalitesi düzeyleri arasındaki ilişkinin sosyo-demografik değişkenler ile birlikte incelenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, anneler aracılığıyla ailelerin sosyo-demografik bilgileri ile eş desteği ve aile yaşam kaliteleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmada, araştırma grubunu, evli, eşiyle birlikte yaşayan ve özel gereksinimli çocuğu olan 256 anne oluşturmuştur. Katılımcılara “Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği”, “Eş Destek Ölçeği” ve “Sosyo-demografik Bilgi Formu” uygulanmıştır. Araştırmamızda, özel gereksinimli çocuğu olan annelerin algıladıkları eş desteğinin, aile yaşam kalitesi ile doğru yönde ve pozitif bir ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile yaşam kalitesi ve eş desteğini etkileyen sosyo-demografik değişkenlere bakıldığında anne eğitim durumu ve baba eğitim durumunun pozitif ve anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu bulunmuştur. Bu bulgular eşliğinde annenin ve babanın eğitim durumu arttıkça aile yaşam kalitesinin ve algılanan eş desteğinin arttığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Bulgulara göre, eş desteği ve aile yaşam kalitesinin birbirinden ayrılmaz önemli değişkenler olduğunun önemi dikkat çekmektedir. Anne ve babaların eğitim durumlarının yükselmesinin aile yaşam kalitesi ve eş desteğine önemli etkisi göz önüne alındığında ebeveynleri ve toplumu sosyal destek ve zorlu durumlarda birbirine yardım etme konusunda eğitmenin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile yaşam kalitesi, eş desteği, özel gereksinimli çocuklar, özel gereksinimli çocuğa sahip aileler.

2. ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SPOUSAL SUPPORT AND FAMILY QUALITY LEVELS OF MOTHERS WITH SPECIAL NEEDS CHILDREN

The aim of this study is to examine the relationship between spousal support and family life quality levels of mothers with special needs children, together with socio-demographic variables. In line with the purpose of the study, the relationship between socio-demographic information of families, spousal support and family quality of life was investigated through mothers. “Beach Center Family Quality of Life Scale”, “Spousal Support Scale” and “Socio-demographic Information Form” were applied to the participants. In the study, it was concluded that the perceived spousal support of mothers with children with special needs is in a positive and significant relationship with family quality of life. Considering the socio-demographic variables affecting the family quality of life and spousal support, it was found that the education level of the mother and the education level of the father were in a positive and significant relationship. In the light of these findings, it can be concluded that as the education level of the mother and father increases, the quality of family life and perceived spousal support increase. According to the findings, it is noteworthy that spousal support and family life quality are important variables that are inseparable from each other. Considering the significant impact of the increase in the educational status of the parents on the quality of family life and spousal support, it is thought that it is important to educate parents and society on social support and helping each other in difficult situations.

Keywords: Children with special needs, families with children with special needs, family quality of life, spousal support.

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Eşler için tanışma, birbirini tanıma, evlilik kararı alma gibi süreçlerin ardından çocuk sahibi olmak önemli bir karardır. Anne- baba için çocuk sahibi olmaya karar vermek diğer tüm süreçlerden daha fazla değişiklik, yenilik ve zorluğun ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir. Özellikle çocuk dünyaya geldikten sonra çocuğun özel gereksinimli olması bu durumları çok daha zorlaştırabilmekle birlikte, eşler zaman zaman bu ihtimali göz önünde bulunduramayabilmektedir [1]. Çocuk sahibi olma süreciyle birlikte ebeveynler pek çok açıdan yardım ihtiyacında bulunmaktadır. Bu yardım gereksinimi çocuk özel gereksinimli olarak dünyaya geldiğinde normalden çok daha fazla olabilmektedir. Çocuğun bakımı, eğitim süreci, sosyal çevrenin çocuğa yaklaşımı çok daha zor ve sancılı olabilmektedir [2]. Bu zor ve sancılı süreç göz önüne alındığında eşler için hayatlarının kısa, orta ve uzun vadede kritik düzeyde değişime uğradığı, yaşadıkları deneyimlerin sosyal ve içsel olarak onları çeşitli zorluklara sokabildiği göz önüne alınarak ihtiyaç duydukları sosyal desteğin artabildiği düşünülmektedir [3, 4]. Akrabalar, komşular, arkadaşların içinde olduğu yakın çevre özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere gerekli duygusal ve sosyal desteği sağlamak adına çoğu zaman yardımcı olmaya çalışmaktadır ancak bu çevresel destek çoğu zaman eşler için yeterli olmamaktadır. Benzer şekilde özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere uzmanların verdiği yardım da yetersiz kalabilmektedir [5]. Brown, MacAdam-Crisp, Wang ve Iarocci'nin 2006 yılında yaptıkları araştırmalarında otizm, down sendromlu ve tipik gelişim gösteren çocuğa sahip ailelerin yaşam kalitelerini karşılaştırdıklarında tipik gelişim gösteren çocuğa sahip ailelerin her iki özel gereksinim grubundaki çocuğa sahip ailelere oranla aile yaşam kalitelerinin daha yüksek seviyede olduğunu bulgulamışlardır, özellikle otizmlili çocuğa sahip ailelerinin aile yaşam kalitesi düzeyinin tipik gelişim gösteren ve down sendromlu çocuğa sahip ailelere kıyasla çok daha düşük olduğu gözlenmiştir [6]. İlgili araştırmalarda görüldüğü üzere özel gereksinimli çocuğa sahip olmak aileler için hem destek ihtiyacını arttırmakta hem de yaşantılarının kalitesinde bir düşüşe neden olmaktadır. Aileler de bundan dolayı öncelikli olarak birbirleri, anneleri, babaları, arkadaşları gibi sosyal destek alabilecekleri çevrelerinden destek beklemektedirler. Bu destek kaynaklarından beklediklerini alamadıklarında da genellikle destek ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına ilgili uzmanlara başvurumaktadırlar [7].

Verhofstadt, Buysse, Ickes, Davis ve Devoldre 2008 yılında yürüttükleri araştırmalarında eşler arasındaki duyguların önemine dikkat çekmişler ve eşlerin duygusal empati düzeyleri ile birlikte duygusal tepkilerinin benzer olmasının eşlerin birbirlerine verdikleri duygusal desteği önemli derecede arttırdığı bulgusuna ulaşmışlardır. Hayatı, problem durumları, güzel gelişmeleri birlikte yaşayan ve paylaşan eşlerin bir sosyal destek türü olan eş desteğini yüksek düzeyde algılamalarının eşlerin kendilerini iyi hissetmeleri için çok önemli olduğunu belirtmişlerdir [8]. Eşler için birbirlerine yönelik verdikleri her yardım ve destek sadece ruhsal değil aynı zamanda fiziksel anlamda oldukça olumlu bir etkiye sahip olmasından dolayı eş desteği önemli bir etkiye sahiptir. Eş desteğinin yetersizliği durumunda eşlerin hem ruhsal hem de fiziksel olarak oldukça olumsuz etkilendiği söylenebilmektedir [9, 10]. Eş desteğinin önemi ile ilgili çeşitli örneklemeler ile çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Gebe anneler ile yapılan bir araştırmada ocuk sahibi olmaya eşlerin birlikte karar vermeleri, eşlerin gebelik sürecinde sağlık kontrollerine birlikte katılmaları, doğum sürecinin sonrasında eşlerin anne sütü ile bebeğin beslenmesi konusunda karşılıklı diyalog içinde olmaları eş desteğini pozitif yönde etkileyen etmenler olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca gebe anneler ile yapılan bir başka araştırmada sosyal çevrenin ve eş desteğinin annenin hem bebeğini anne sütü ile beslenme sürecinin uzunluğunu hem de bebeğin anneyi emme süresini arttırma konusunda en önemli etkiye sahip olan değişkenlerden birisi olduğu gözlemlenmiştir [11].

Yapılan araştırmalar sonucunda özel gereksinimli çocuğa sahip olma sürecinin aileler için zor bir süreç olabileceği ve bu süreçte ailelerin özellikle annelerin bir destek arayışında olduğu belirlenmiştir. Bu desteğin aile içinde, akrabalarından, komşulardan, uzmanlardan alınabileceği ancak araştırmalarca gözlemlendiği şekilde en önemli desteğin aile içinde ve eşler arasında olduğu belirtilmiştir.

Bu bağlamda özel gereksinimli çocuğu olan annelere yönelik yapılan benzer çalışmalarda tanı grupları ayrı ayrı ele alınmış ve sadece otizm sadece down sendromu şeklinde çalışılmıştır.

Bu çalışmada özel gereksinimli çocuğu olan annelerin tanı ayırmaksızın eş desteği, ay ve sosyo-demografik verilerine göre ilişkisel bulgular elde edilmiştir.

Bu çalışmada 1-8 yaş arası özel gereksinimli çocukların annelerinin eş desteği ve aile yaşam kalitesi düzeyleri arasındaki ilişki ve değişkenlerin demografik farklılıklar açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak aşağıda verilen soruların yanıtlanması amaçlanmıştır.

1. Özel gereksinimli çocuğu olan annelerin eşlerinden aldıkları eş desteğini aile yaşam kalitesini arasında ilişki var mıdır?
2. Eş desteği ve aile yaşam kalitesi çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Eş desteği ve aile yaşam kalitesi çocuğun yaşına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Eş desteği ve aile yaşam kalitesi ebeveynlerin yaşına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Eş desteği ve aile yaşam kalitesinin ebeveynlerin eğitim durumu arasında ilişki var mıdır?
6. Eş desteği ve aile yaşam kalitesi arasında çocuğun kardeş sayısı arasında ilişki var mıdır ?
8. Eş desteği ve aile yaşam kalitesi çocuğun bakımıyla ilgilenen kişi arasında ilişki var mıdır ?

Çalışmada üzerinde durulan kavramların tanımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Erken Çocukluk Dönemi: Erken çocukluk, 0-8 yaş arasını kapsayan ve çocukların doğumdan ölüme dek çeşitli gelişim alanlarındaki yaşantılarının neredeyse yarısını tecrübe edeceği süreçtir [12].

Özel Gereksinimli çocuk: Resmi gazeteye göre özel gereksinim, bireyin yaşantıya akranlarına denk bir şekilde karışabilmesi için fiziksel veya gelişimsel sınırlılıkları olmayan kişilerden farklı sağlık, eğitim, rehabilitasyon, çevresel düzenlemeler ve diğer hak ve hizmetlere ihtiyaç duyma hali olarak tanımlanmıştır [13].

Eş Desteği: Eş desteği, eşlerin herhangi bir konuda, ihtiyaç duydukları zamanlarda hiçbir koşul aramadan birbirlerine verdiği destek olarak açıklanabilir [9].

Aile Yaşam Kalitesi: Aile yaşam kalitesi, ailenin gereksinimlerini karşılayabildiği, ailedeki bireylerin kendilerini gerçekleştirebildiği ve bunları yaparken aile olarak birlikte olmaktan mutluluk duymaları olarak tanımlanabilir [14].

4. GENEL BİLGİLER

4.1. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim

Gelişim, değişim ve süreklilik içinde birikimli şekilde devam eden bir süreçtir [15]. Erken çocukluk dönemi olarak bilinen 0-6/8 yaş arası dönem gelişimsel açıdan oldukça önemlidir. Bu dönem, çocukların gelişimlerinin en hızlı, çeşitli bilgi ve becerileri öğrenmeye en açık olduğu dönem olarak da bilinir [16]. Bu dönemi diğer dönemlerden ayıran en önemli özelliklerden biri de farklı gelişim alanlarının en çok iç içe geçtiği dönem olmasıdır [17]. Bu farklı gelişim alanları ile birlikte çocuklar tarafından bu dönemde eğitsel, sosyal, öz bakım gibi becerilerin kazanılması bir sonraki eğitim yaşantısında çocuğun özgür ve başarılı olmasına yardımcı olacaktır [18]. Erken yaşlarda elde edilen deneyimlerin, çocuğun okul ortamına, öğrenmeye ve kendi yeteneklerine karşı bakış açısına dair pek çok etmen üzerinde önemi vardır. Okul öncesi dönem, olumlu yaşantılarla beslendiği takdirde çocuğun okul, öğrenme ve yeteneklerine karşı tutumu da o kadar olumlu olmaktadır [19].

Çocukların bu gelişim süreçleri farklı gelişim alanlarının birbirleri ile bütüncül bir şekilde ilerlemesi ile sağlıklı bir şekilde sürmektedir. Gelişim süreçlerine etki eden gelişim alanlarına bakıldığında motor gelişim, bilişsel gelişim, sosyal-duygusal gelişim ve dil gelişimi olarak genellikle dört ana başlıkta incelenmektedir [20].

Motor gelişim; çocukların hareket kabiliyetleri ve özgürlüğünü kazandıkları bir gelişim evresidir. Kollar ve ayaklar gibi büyük kas kitleleri ile gerçekleştirilen kaba motor beceriler ve parmaklar, eller ile gerçekleştirilen ince motor beceriler olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Çocuğun yetiştiği çevre, kültürel özellikler, dengeli ve sağlıklı beslenme, çocuğun genetik yapısı gibi etkenlerden de etkilenmektedir [21].

Bilişsel gelişim; çocukların beyin gelişimi ile birlikte paralel olarak öğrenme, hafıza, bilgiyi yorumlama gibi zihinsel süreçleri içeren gelişim evresidir. Bir yetişkinin beynindeki bin trilyon nöron bağlantısının çok büyük bir kısmı bebeklik ve erken çocukluk döneminde tamamlanmaktadır. Çocukların beyinlerindeki nöron bağlantısı sayısı 9-10 yaşına kadar zirvededir ve bundan sonra bir artış yaşanmaz.

Bu süreçlerde bu nöronların öğrenme süreçleriyle nasıl kullanıldığı önemlidir. Bu nedenle bilişsel gelişim alanında erken çocukluk dönemi çok kritik ve çocuğun geleceğini etkileyen önemli bir evredir [22].

Sosyal-duygusal gelişim; çocukların ebeveynleri ve akranları ile olan ilişkileri, duygularını anlamaları, ifade etmeleri ve duygularını yönetmeleri, çevreyi keşfetmeleri ve çevrelerine uyum sağlamaları, kendilerine güven duymaları ve kendilerinin farkında olmaları, empati kurabilme yetenekleri gibi süreçleri kapsamaktadır. Erken çocukluk döneminde çocuğun dünyaya merhaba gelerek öncelikle ebeveynleri varsa kardeşleri, kreş ve anaokulu süreciyle birlikte akranları ve öğretmenleri, ilkokula başlama süreciyle birlikte aileden uzun süre ayrı kalması gibi kritik süreçleri içerdiğinden sosyal ve duygusal beceriler oldukça önemlidir [23].

Dil gelişimi; bilişsel becerilerin gelişimi ile birlikte paralel ilerleyen dil gelişimi dili anlama ve dili sözel veya sözel olmayan ifadelerle iletişim amacıyla kullanma olarak iki ana başlığa ayrılmaktadır. Çocukların dikkat ve hafıza becerilerinin gelişmesi ile birlikte dili anlama ve dili iletişim amacıyla kullanma düzeylerinin de arttığı bilinmektedir. Ayrıca uyarınca zengin bir çevre ve çocuğun iletişim tepkilerine olumlu dönütler alması da dil öğrenimi sürecini hızlandırmaktadır. Dili anlama çocuğun sözel ifadeleri, sözel olmayan jest-mimikler gibi ifadeleri anlaması ile ilişkilidir. Dili iletişim amacıyla kullanma ise çocuğun sözel ifadelerle konuşarak veya jest-mimiklerle sözel olmayan şekilde kendisini ifade etmesi olarak anlatması ile ilişkilidir [24].

4.2. Özel Eğitim

Erken çocukluk döneminde yaşanan özel gereksinimli olma durumu, çocukların gelişiminin doğum öncesi ve doğum sonrası etmenlerden ve yaşamın erken dönemlerindeki biyolojik ve psikososyal sorunlardan kaynaklanmaktadır. Çocuklardaki özel gereksinim durumunun yaklaşık dörtte biri biyolojik bir etkileşim veya anormallikten kaynaklanmaktadır. Çocuklarda özel gereksinimli olmaya ilişkili diğer faktörler arasında beslenme, kalıtım, çocukluk hastalıkları, çevresel faktörler, embriyonik gelişim değişiklikleri ve hamilelik veya doğum sırasındaki sorunlar sayılabilmektedir [25].

Özel gereksinimli çocukların gelişimlerini ilerletmek ve yaşam kalitelerini arttırmak için verilen destek hizmetine, alanında uzman çalışanlarla çocuğun ihtiyaçlarının göz önünde bulundurularak düzenlenen ve uyarlanan çevresel koşulların oluşturulmasına ve uygun yöntemlerin doğru araç- gereçlerle kullanıldığı eğitim şekline özel eğitim denmektedir. [26]. Özel gereksinimli çocuklar tipik gelişim gösteren çocuklardan hem gelişimsel (dil, motor, bilişsel gelişim alanları gibi) hem de duyuşsal olarak farklı özellikler göstermektedirler. Bu nedenle özel gereksinimli çocukların eğitimleri için planlanan özel eğitim sürecinde özel eğitim öğretmeni başta olmak üzere, bu alanda eğitim vermek üzere yetiştirilmiş disiplinler arası birçok uzman olması çocuğun çeşitli gelişimsel ve duyuşsal ihtiyaçlarının giderilmesine yardımcı olabilmektedir [27].

4.3. Erken Çocuklukta Özel Eğitim

Erken Çocukluk Özel Eğitimi (EÇÖE); sıfır-altı/sekiz yaş arası gelişimsel yetersizliğine sahip veya riskli gelişim gösteren çocukların ve aile bireylerinin yaşadığı olumsuzlukları en düşük seviyeye çekip, çocuğun gelişimi ve ailenin ihtiyaçlarını, yüksek yararları gözetilerek desteklemeyi amaçlayan bir disiplin alanıdır. Çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarına göre farklılaşmış programlardan oluşmaktadır [28]. Erken çocukluk döneminde çocukların gelişimlerini desteklemek adına uygulanan bütün programlar çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmiş olmalıdır. Erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocuklarda uygulanan özel eğitim programları için de bu durum geçerlidir. Çocuk öncelikle değerlendirilerek ihtiyaçları belirlenmeli, ardından çocuğun ihtiyaçlarına uygun bir özel eğitim programı oluşturularak uygulanmaya başlanmalı ve hem programın hem çocuğun gelişiminin rutin aralıklarla değerlendirilmesi yapılmalıdır [29]. Eğitim sürecinin önemli aktörlerinden birisi de eğitim programının uygulandığı çocuk ve program uygulayıcı uzmanın ardından ailedir. Çocukların gelişimlerini hızlandırmada rol oynayan ve akla ilk gelen etken ailedir. Ailelerin çocukla olan etkileşimi arttıkça çocukların beceri ve davranış kazanımı oldukça olumlu etkilenmektedir. Bu sebeple Erken Çocukluk Hizmetleri ve Erken Çocuklukta Özel Eğitim Hizmetleri, aileleri çocuklarıyla etkileşim kurmaları için teşvik etmektedir. Ayrıca EÇÖE, çocuğun rahat edebileceği, kendi olabileceği, doğal ortamında verilmektedir.

Doğal ortamda sunulan eğitim ve öğretim, çocuğun hayatında becerilerin ve eylemlerin kalıcılığı ve devamlılığı bakımından önem taşımaktadır [30].

4.4. Aile

Aile kavramı Türk Dil Kurumu'na göre evlenme ve kan bağıyla eşlerden, kardeşlerden ve çocuklardan oluşan kimseler olarak tanımlanmaktadır [31]. Aile, yalnızca fiziksel ve duygusal alanı paylaşmakla kalmayıp insan ırkı ve milletler geliştikçe gitgide daha önemli bir konuma gelmiştir. Öyle ki bu önemli konumda doğum, bebeği büyütmeye ve topluma kazandırma gibi roller mevcuttur.

Çocuğun ailede gördüğü ilişkiler, dünyaya ve diğer insanlara olan tutum ve görüşlerini derinden etkiler ve aynı zamanda topluma ayak uydurma konusunda çocuğu bilinçlendirmenin altyapısını hazırlar. Çocuk, sosyal yaşamdaki ilk tecrübelerini ailesi aracılığıyla yaşar. İlk tecrübeler aile tarafından başarılı bir şekilde yaşatılabildiyse çocuğun, olumlu ilişki kurduğu, sağlıklı arkadaş ilişkileri edinebildiği ve uyum sağlayabildiği gözlenir. Bu ilişkiler başarısız ebeveynlerde, mutsuz ve uyum sorunları yaşayan çocuklarla sonuçlanır. Bunların yanı sıra ebeveynlerin, kendi çocukluklarındaki yaşantıları, çocuklarına olan tavırlarını etkileyebilmektedir. Eşler arası ilişki ise bu tavrı etkileyen bir başka faktördür [32]. Çeşitli aile tipleri vardır. Bunlardan bazıları ;

Çekirdek Aileler: Anne, baba ve çocuklardan oluşur.

Tek Ebeveynli Aileler: Kan bağı olan veya olmayan tek ebeveyn tarafından yetiştirilen çocukların oluşturduğu aile tipidir.

Çocuksuz Aileler: Birlikteliklerini çocuksuz sürdürme konusunda anlaşılan veya biyolojik nedenlerden dolayı çocuk sahibi olamayan aile tipidir [33].

4.5. Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Aileler

Ailenin çocuklar üzerinde bulunan sorumlulukları, çocuğun tipik gelişimden farklı olarak dünyaya gelmesi ile artmaktadır [34]. Çocuğun özel gereksinimli olması engel düzeyi gözetmeksizin aile için oldukça büyük bir stres ve kaygı kaynağıdır [35]. Bu durum ailenin hayatında birtakım zorluklarla karşılaşmasına sebep olur. Aile maddi ve

manevi açıdan zorluklarla karşılaşırken, bir yandan da çocuğun alacağı nitelikli özel eğitimi düşünerek, çocuğun hayatına uyum sağlayabilmek için ev içi ve ev dışı hayatlarının, aile içi ve sosyal ilişkilerinin yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir. Özel gereksinimli çocuk, tipik gelişen çocuklardan daha fazla ilgiye ihtiyaç duyar. Gereksinimlerinden dolayı doktor kontrolleri, uzman görüşmeleri, gelişim takibi daha sık yapılmaktadır [36].

Ebeveynin aynı zamanda tipik gelişen çocuğu varsa onunla da ilgilenmesi gerekmesi, finansal konularda zorluk çekerken bir yandan boş vakitlerini kendine ayıramadığından sosyal çevresinden uzak kalması da büyük stres faktörlerindendir. [37]. Çevreden gelen tepkiler de ailenin sosyalleşmesini engelleyici yönde olabilmektedir. Bunun sonucu aile, daha çok anne, kendini çocuğuna daha fazla adanarak, çevreden destek görmediği için kendini yıpratabilmektedir [38].

Ebeveynlerin özel gereksinimli çocuklarına yüksek kalitede, özenle bakım vermesi çocukların fiziksel, mental ve eğitim hayatları açısından büyük öneme sahiptir. Özel gereksinimi olan çocukların ebeveynleri, ebeveynlik görevlerini yerine getirirken oldukça zorlayıcı sosyal-duygusal durumlarla karşı karşıya kalırlar. Bu sosyal-duygusal zorlukların sebep olduğu stresten dolayı ebeveynlerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarının olumsuz etkilendiği görülür. Bununla beraber ebeveynlik ve aile yaşam kalitesi de olumsuz etkilenebilmektedir. Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin gelişim süreçlerindeki kaygıları tipik gelişen çocuğu olan ailelere göre farklılık göstermektedir [39].

Ailelerin kabul sürecine kadar yaşanan aşamaları hayati önem taşımaktadır. Bu süreci ciddiyetle yürütebilmek adına aile psikiyatrik veya psikolojik destek alması için teşvik edilmelidir. Kabul aşamasına geline süre kısaldıkça çocuğa olan ilgi, ailenin enerjisinin çocuğa verilmesi, çocuğun eğitim hayatına başlaması o kadar erken olacaktır. Bu aşamalar şok-inkar-acı-depresyon ile başlamaktadır. Ebeveynler çocuklarının özel gereksinimli olduğunu öğrendiklerinde umutsuz ve bıçare hissedip, süreci hiç olmamış gibi inkar ederler. Çocuklarının özel gereksinimli olmalarının yasını tutan ebeveynler depresyona girebilirler. Bu evreleri kızgınlık-suçluluk ve utanç takip etmektedir. Bu durum ebeveynlerin, “Neden benim çocuğum?” diye sorgulamalarına sebebiyet vermektedir. Diğer kızgınlık türü ise, çocuğun tanısını

aileye bildiren doktor ya da kurumlara karşı olabilir. Bunların yanı sıra ebeveynlerin aşmakta en çok zorlandığı durumlardan biri de suçluluk hissidir. Ebeveynler kendilerini türlü durumları sebep göstererek suçlayabilmektedir.

Çocuklarını kendilerinden bir parça olarak gördüklerinden çocuğun özel gereksinim durumunu kendilerinde bir kusur olarak görüp utanç duyabilmektedirler. Bu evreler tamamen etkisini yitirmese bile zamanla kabul sürecine geçildiğinde anne-baba çocuğun yüksek yararını gözeterek çabalamaları ve çocuk için yaşamlarını düzenlemeleri beklenir. Bu süreç ailenin, çocuğu tanımaya, anlamaya, güçlü ve desteğe ihtiyaç duyduğu yönlerini kabul etmeleriyle başlar. Her ailede hızı değişkenlik gösterir [40]

4.6. Eş desteği

Eş desteği, aile içi sağlıklı ilişkiler yaşamanın en önemli belirtilerinden biridir. İhtiyaç duyulan sosyal desteğin aile içinde karşılanmasıdır. Eşlerin birbirini takdir etmesi, sosyal destekte bulunmaları, bilgi paylaşımlarının yanı sıra maddi ve manevi destekleri de içinde bulundurmaktadır [41].

Eş desteği, cinsiyete ve cinsiyet rollerine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri incelendiğinde kadınlara ev işleri sorumluluklarının yüklendiği görülmektedir. Böylelikle erkeklerden ev işlerinde yardım daha az beklenmektedir. Öyle ki, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip kadınlar, araçsal destek olarak da adlandırılan ev işleri konusunu her iki cinsiyetin de yapabileceği düşüncesini savunmaktadır [42]. Ebeveynliğe de yıllarca annelik kavramı üzerinden bakılmış ve literatürde daha çok anne davranışının çocuk gelişimini nasıl etkileyeceği üzerine durulmuştur [43]. Anne ve babanın çocuğun gelişimine farklı katkıları bulunmaktadır [44].

Aileye engelli çocuğun katılması sonucunda ise anne ve baba farklı şekilde etkilenmektedir. Genellikle anneler, mesleklerinden vazgeçmek durumunda kalmakta ve toplumumuzda özel gereksinimli çocuğun temel bakıcısı olma yükünü üstlenmektedir [45, 46]. Annelerin süreklilikle sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu bilinmektedir [46]. Bu destek en çok aileden beklenmektedir. Aile desteği kişinin hayatını daha çekilir kılan önemli desteklerdendir [47]. Evlilik ilişkisine

odaklanıldığında ise eş desteğinin ne kadar hayati olduğu görülmektedir. Eşlerin birbirine sevgi, saygı içinde sağladığı destek uygun ve sağlam bir aile düzeninin olmasının temel koşullarındandır. Karşılıklı destek gösteren eşler, ruhsal ve fiziksel olarak daha dayanıklı olmaktadır. Bu destekle aile içi zıtlıklar, çalışmama durumu, maddi yetersizlik halleriyle daha rahat başa çıkabilmektedirler. Destek gören eşler kendilerine de çocuklarının tüm gelişim alanlarına da daha fazla yarar sağlamaktadır [48].

4.7. Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerde Eş Desteği

Özel gereksinimli bir çocuğa ebeveynlik yapmak genellikle son derece zor ve duygusal olarak zorlayıcı bir sorumluluk olarak görülür. Ebeveynlik genel olarak çok fazla stres ve uyum gerektiren bir süreç olsa da engelli çocukların ebeveynleri için ebeveynlik daha zor bir süreç olabilmektedir. Özel gereksinimli bir çocuğa ebeveynlik yapmanın getirdiği artan stres seviyesi, çocuğun geleceği hakkında duyulan kaygı, eşler arasındaki ilişkiye dair endişeler, maddi olarak yapılması gereken harcamaların artmasından kaynaklanan finansal kaygı, sağlık ve eğitim için işten sık sık izin alınması gerekmesi, başkaları tarafından kabul görmemekten kaygılanma, ebeveynlerin kendileri için ayırabildikleri zamanın olmaması bu sürece en hazır, en kararlı ve en süreci kabul eden ebeveynlerin bile sorumluluklarının altında ezilebileceğini, bunun da gerginlik ve uyumsuzlukta artışa yol açabileceğini düşündürmektedir [49].

Çiftler, ilişkilerini tehlikeye atabilecek bu çeşitli zorlukları yaşayabilmekte ve aynı zamanda ebeveyn olan çiftler ek stres faktörleriyle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu ek faktörlerine bakıldığında babaların özel gereksinimli çocuğun bakımı ve eğitimindeki katılımı ve desteğinin azalması aile yaşantısındaki stres düzeyini arttırabilmektedir [50]. Annelerin bu süreçte yalnız kalmaları ve çocuklarının bakım, eğitim, sağlık sorumluluklarıyla tek başlarına ilgilenmeleri annelerin algıladıkları stres düzeylerini ve depresyona maruz kalma risklerini arttırabilmektedir. Bu eşler arasında eşit olmayan görev ve sorumluluk dağılımının aksine eşler arasındaki iş birliğinin artmasının araştırmalarca çiftler arasındaki ilişkiye olumlu etkileri olduğu bildirilmiştir. Bu zorlu süreçte iş birliği yapmanın eşler arasındaki bağı güçlendirdiği,

eşlerin birbirlerini ve yaşadıkları zorlukları daha iyi algılayabildiği ve böylece eşler arasında daha güçlü bir bağ kurmaya yardımcı olduğu söylenebilmektedir [51].

Annelerle yapılan araştırmalarda anneler eşlerinden aldıkları desteğin hem çocukları ile hem de eşleri ile daha güçlü bağlar kurmalarına yardımcı olduğunu belirtmektedirler. Aynı araştırmalar annelerin eşlerinden aldıkları destek arttıkça stres seviyelerinin azaldığını ve kendilerini daha iyi hissettiklerini de belirtmektedir [52]. Genel olarak bütün evliliklerde eşlerin birbirlerine destek olmalarının eşlerin her ikisi için de faydalı ve olumlu etkiler sağladığı söylenebilmektedir. Eşlerin birbirlerine destek olmaları ve sorumluluğu birlikte paylaşmaları, eşler arasında birbirlerine karşı olan bağlılık ve güven duygusunu da pozitif bir şekilde etkileyebilmektedir [53].

Ebeveynlerin çocuklarının ve eşlerinin durumu üzerine duyarlı olmasının da aynı şekilde hem çocuklarıyla olan ilişkilerini hem de eşlerine karşı verdikleri desteği olumlu şekilde arttırdığı düşünülmektedir. Eşlerin birbirlerine karşı maddi ve manevi destek vermeleri, yardım etmeleri, iş birliği yapmaları gibi sosyal destek süreçlerini içeren eş desteği ebeveynlerin refahını, eşlerin arasındaki ilişkiyi, ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerini olumlu yönden etkileyerek eşlerin kendilerini daha iyi hissetmelerine yardımcı olmaktadır [54].

4.8. Aile Yaşam Kalitesi

Aile bireylerinin birlikte vakit geçirmekten keyif almaları, birbirlerine her konuda destek olmaları gerek fiziksel gerek zihinsel sağlıkları açısından birbirlerini önemsemeleri ve düşünmeleri aile yaşam kalitesi açısından bakıldığında temel bileşenler olarak söylenebilmektedir [55]. Aile üyelerinin birbirleriyle olan yakınlıkları, bağlarının kuvvetli olması, herhangi bir problemin ailecek çözülmeye çalışılması diğer önemli faktörlerdendir. Aile yaşam kalitesini etkileyen diğer belirleyiciler arasında ise maddi imkanların iyi olması, sağlık imkanlarını ihtiyacı dahilinde rahatça kullanabilme durumlarının olduğu da öngörülmektedir. [56].

Aile içinde yaşamlar etkileşim halindedir ve özel gereksinimli çocuklara bakım verme, aile içinde karşılıklı bağımlılığı göstermektedir [57]. Aynı zamanda anne baba tarafından özel gereksinimli çocuğa verilen bakım, çocuğun fizyolojisi, eğitim hayatı ve psikolojik rahatlığı için büyük önem taşımaktadır. Özel gereksinimli çocuk

ebeveynleri için, görevlerini yerine getirmek son derece zorlayıcı sosyal-duygusal durumlarla karşılaşılmasına neden olur. Bu durumla gelen stres anne babanın sadece fiziksel ve ruhsal sağlıklarını değil ebeveynlik ve aile yaşam kalitelerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir [58]. Bakım yükünün, aile işleyişi yönünden aksaklıklar yaşanmasına, evlilik doyumu düzeylerinde düşüşe ve uyumsuzluğun artmasına neden olduğu bilinmektedir. Özel gereksinimlilikle ilgili bu kavramlar eşler arasında gerginliğe ve çatışmaya, bunun yanı sıra anne babanın diğer çocuklarla uzaklaşmasına sebep olmaktadır [59].

Zihin engelli bireylerin yaşadıkları dezavantajlı yaşam ve genetik hassasiyetlerinden dolayı zihinsel sağlık sorunları riski artabilir. Bu bireyler çoğu zaman psikolojik tedavi gereksiniminde bulunmakta ve aile bireyleri tarafından uzun süreli bakım desteği almak zorunda kalmaktadır [60]. Birçok araştırmacı aile üyelerinin bu yüksek düzeyde stres kaynağı olan özel gereksinimli çocuğa bakım ve eğitim hizmeti verme durumuyla baş başa kalmalarından dolayı psikolojilerinin bozulduğunu savunmaktadır [61].

Özellikle son yirmi yılda aile yaşam kalitesi konulu uluslararası araştırmacılar tarafından yürütülen çalışmaların sayısı ciddi derecede artmaktadır. Aile yaşam kalitesinin uluslararası ilgi görmesinin sebeplerinden birisinin özel gereksinimli çocukların aile merkezli uygulamalardan yararlanması olduğu söylenebilir [62]. Buna rağmen aile yaşam kalitesi kavramı yalnızca engelli bireyleri değil, ailelerini de içine alarak çalışma alanını daha kapsamlı hale getirmiştir. Böylece özel gereksinimli çocuğu olan ve olmayan bireylerin de yaşantıları hakkında farklı fikirler edinebilme konusunda çeşitli çalışmalar oluşmasına ortam sağlanmıştır. Ailenin, toplumun en küçük ve önemli birimlerinden biri olduğu dikkate alındığında aile yaşam kalitesi oldukça önemli bir alanı temsil etmektedir [63].

4.9. Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerde Aile Yaşam Kalitesi

Özel gereksinimli olmak, çocukların yaşamları boyunca birçok yaşamsal, eğitsel, sosyal, sağlık alanlarında etki etmektedir. Araştırmalar, bu özel gereksinimli olma durumunun sadece çocuğun yaşam kalitesini ve yaşantısını değil aynı zamanda ebeveynlerinin ve ailesinin de yaşam kalitesini ve yaşantısını etkileyebileceğini ve bu etkilerin nasıl olabileceğinin araştırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Çocukların yaşamsal becerilerinde ebeveynlerine bağımlı olma durumlarına yol açan bu durum,

ebeveynleri üzerinde bir stres yaratabilmektedir. Ebeveynler için bu strese eşlik eden psikolojik sorunlar, çocukları ve gelecekleri hakkında kaygı düzeyinin yükselmesi, fiziksel sağlıklarında zorluk yaşamaları, ekonomik anlamda güçlükler yaşamaları süreci ailenin parçası olan her birey için olumsuz etkileyebilmektedir [64]. Bu güçlükler özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerde yaygın olarak görülebilmekte ve bu güçlükler aynı zamanda ebeveynler için yorgunluk, depresyon riskinin artması, çaresiz ve yalnız hissetme durumlarını tetikleyebilmektedir. Bu olumsuz süreçler ebeveynlerde kendilerini iyi hissetmemeye, yaşantılarından memnun olmamaya, eşler arasındaki ilişkilerde bozulmaya neden olabilmektedir. Ebeveynler eşlerinden, sosyal çevrelerinden, ilgili kurum ve kuruluşlardan destek aldıklarında bu zorluklarla daha kolay baş edebilmekte ve daha iyi hissedebilmektedirler. Ailenin özellikle özel gereksinimli çocuklar için bakım ve eğitim süreçlerinde temel nokta olması ebeveynlerin ve çocukların kendilerini nasıl hissettiklerini ve aile içerisindeki dinamiklerin nasıl olduğunun önemini daha da arttırmaktadır [65].

Aile yaşam kalitesi birçok disiplin tarafından araştırılan ve aile üyelerinin fiziksel, zihinsel, aile içi ve aile dışı sosyal ilişkiler, maddi iyi oluş, sosyal-duygusal iyi oluş gibi değişkenlerin etkisiyle kendilerini ve aile yaşantılarını nasıl ifade ettiklerini ifade etmektedir. Özel gereksinimli bir çocuğu olan ebeveynlerin bu sorunları birlikte aşmasının aile yaşam kalitesini yükselttiğine, ilgili sorunları aşmakta zorlanmaları ve destek almakta yetersiz kalmaları ile problemler yaşamalarının aile yaşam kalitesinin azalmasına neden olduğu belirtilmektedir. Aile yaşam kalitesini azaltan bir diğer faktör de ebeveynlerin sürekli akıllarının bir kenarında olan özel gereksinimli çocuklarının gelecekleri için kaygı duyma durumudur. Ayrıca çeşitli araştırmalarda çocukların özel gereksinim düzeylerinin ve ihtiyaç duydukları bakım desteğinin artmasının aile yaşam kalitesini olumsuz etkilediği, özel gereksinim düzeyinin ve bakım ihtiyacının azalmasının aile yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir [66]. Aile yaşam kalitesinin artmasının çocukların genellikle birincil bakıcıları olan annelerin stres düzeylerini azalttığı, iyi hissetme düzeylerini arttırdığı, aile dinamikleri içerisindeki problemlerin daha kolay ve hızlı çözülmesine yardımcı olduğu görülmektedir [67].

5. METOT VE MATERYAL

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, verilerin toplanma süreci ve analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemlere yer verilmiştir.

5.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada niceliksel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve üzeri sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeye yarayan tarama yaklaşımıdır. Bu modelde, değişkenlerin birlikte değişme durumları; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılmaktadır [68]. Araştırmanın verileri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden özel gereksinimli çocuğu olan annelerden, araştırmacı tarafından hazırlanan çevrimiçi form aracılığıyla 2021 yılı Ekim ve Aralık ayları arasında toplanmıştır.

5.2. Örneklem

Araştırmanın hedef kitlesi 1-8 yaş arası özel gereksinimli çocuğu olan ve eşiyle birlikte yaşayan annelerdir. Araştırmanın örnekleminin pandemi nedeniyle kolay ulaşılabilir olmasından dolayı kolayda örneklem yöntemiyle seçilmesi planlanmıştır. Verilerin daha güvenilir olabilmesi adına araştırmanın hedef kitlesine ulaşılmasına ve hedef kitlenin sosyo-demografik değişkenler açısından çeşitlilik sağlamasına dikkat edilmiştir. Araştırma erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocuğu olan anneler ile yürütüleceği için her yaş grubundan 32 çocuğu olan anneye ulaşılmıştır. (1 yaş 32, 2 yaş 32, 3 yaş 32, 4 yaş 32, 5 yaş 32, 6 yaş 32, 7 yaş 32, 8 yaş 32) Ayrıca çocukların cinsiyet dağılımlarının eşit olması adına 128 kız, 128 erkek çocuğu olan anneye ulaşılmıştır. Annelerin ve babaların yaşları çocuklarının yaşlarına bağlı olarak farklı dağılımlar göstermiştir. Ayrıca anne ve babaların eğitim durumları da araştırmanın yapıldığı çevre nedeniyle farklı dağılımlardadır.

Boşanmış, çeşitli sebeplerden dolayı eşinden ayrı yaşayan, eşi vefat etmiş anneler araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırmada evrenini yansıtmaması adına 256 anneye ulaşılmıştır. Araştırmanın temel değişkenleri eş destek düzeyi, aile yaşam kalitesi düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyi, anne ve babanın çalışma durumu, çocuk sayısı ve çocukların yaşı olarak belirlenmiştir.

5.2.1 Örneklem Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri

Çalışmaya katılan annelere (n=256) dair sosyo-demografik bilgiler Tablo 5.2.1.1.'de verilmiştir.

Tablo 5.2.1.1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Özellikler

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kız	128	50,0
	Erkek	128	50,0
Çocuk Yaş	1-2 yaş	64	25,0
	3-4 yaş	64	25,0
	5-6 yaş	64	25,0
	7-8 yaş	64	25,0
Anne Yaş	29 yaş ve altı	63	24,6
	30-34 yaş	77	30,1
	35-39 yaş	64	25,0
	40 yaş ve üstü	52	20,3
Anne Öğrenim	İlköğretim	48	18,8
	Lise	70	27,3
	Lisans ve üstü	138	53,9
Baba Yaş	29 yaş ve altı	29	11,3
	30-34 yaş	70	27,3
	35-39 yaş	73	28,5
	40 yaş ve üstü	84	32,8
Baba Öğrenim	İlköğretim	41	16,0
	Lise	77	30,1
	Lisans ve üstü	138	53,9
Kardeş Sayısı	Kardeşi yok	93	36,3
	1 kardeş	83	32,4
	2 kardeş	56	21,9
	3 ve üzeri kardeş	24	9,4
Bakım Veren	Ebeveyn	181	70,7
	Akraba	44	17,2
	Bakıcı	31	12,1

Tablo 5.2.1.1. incelendiğinde çocukların cinsiyet (n kız=128, n erkek=128) ve yaş gruplarında (%12,5) dengeli bir dağılım görülmektedir. Çalışma grubundaki çocukların anneler çoğunlukla 30-34 yaş arasında (%30,1), lisans ve üzeri (%53,9) mezuniyet durumundadırlar. Babalar ise çoğunlukla 40 yaş ve üzeri (%32,8) grupta yine lisans ve üzeri (%53,9) mezuniyet durumundadır. Kardeş sayısı verileri incelendiğinde çocukların çoğunlukla kardeşi olmadığı (%36,3) bu durumu sırasıyla 1 kardeşi (%32,4), 2 kardeşi (21,9), 3 ve üzeri kardeşi (%9,4) olanların takip ettiği görülmektedir. Çocuklara bakım verenlerin ise %70,7 sini ebeveynleri oluştururken, %17,2 si akraba, %12,1 i bakıcı tarafından desteklenmektedir.

5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Eş Destek Ölçeği, Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

5.3.1. Eş Destek Ölçeği (EDÖ)

Yıldırım (2004) tarafından geliştirilen ölçek, likert tipi, üçlü derecelendirmeli, 27 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçekten alınan puanın yüksekliği algılanan eş desteğinin yüksek olmasını ifade etmektedir. Duygusal Destek, maddi yardım ve bilgi desteği, takdir etme isteği, sosyal ilgi desteği içeren dört alt boyutu vardır. Geçerlik: Faktörlerin her bir değişken üzerindeki ortak faktör varyansının .40 ile .73 arasında değiştiği görülmüştür. Alpha güvenirlik katsayısı .95 bulunmuştur [69] Araştırma kapsamında kullanılan ölçme aracı “Eş Destek Ölçeği” ve alt boyutlarının güvenirlik katsayısı incelendiğinde “Duygusal Destek” alt boyutunda ,94 “Maddi Yardım ve Bilgi Desteği” alt boyutunda ,87 “Takdir Etme Desteği” alt boyutunda ,92 “Sosyal İlgi Desteği” alt boyutunda ,84 olarak bulunmuştur. Eş Destek Ölçeği toplam Cronbach’s Alpha güvenirlik kat sayısı ise ,97 olarak bulunmuştur. Tüm güvenirlik değerlerinin ,70 in üzerinde olması her iki ölçekten alınan verilerin de bu çalışma kapsamında güvenilir olduğunu göstermektedir.

5.3.2. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği

Gelişimsel yetersizliği olan çocukların ailelerinin yaşam kalitesinin belirlenmesi amacıyla uyarlanan bu ölçek 25 soru ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Derecelendirme tipi cevaplardan oluşan ölçeğin alt boyutları: aile etkileşimi, ebeveynlik, duygusal

yeterlik, finansal/fiziksel/materyal yeterliği, yetersizliğe ilişkin destekten oluşmaktadır. Geçerlik: Yapılan DFA’da elde modelin uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ($\chi^2=741.30$, $N=368$, $sd=263$, $p=.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Bu çalışmada $\chi^2/sd=$ uyum ($741.30/263=2.81$) şeklinde yapılan hesaplama göre çalışmanın kabul edilebilir bir uyum iyiliğine (2.81) sahip olduğu söylenebilir. Güvenirlik: Cronbach Alfa (α) iç tutarlılık katsayıları BCAYKÖ’nün bütünü için .92, alt boyutlar açısından aile etkileşimi için .81, ebeveynlik için .80, duygusal yeterlik için .71, fiziksel/finansal/materyal yeterliği için .81 ve yetersizliğe ilişkin destek alt boyutu için .82 olarak hesaplanmıştır [70].

Bu araştırmada kullanılan “Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği” ve alt boyutlarının güvenirlik katsayısı incelendiğinde “Aile Etkileşimi” alt boyutunda ,94 “Ebeveynlik” alt boyutunda ,90 “Duygusal Yeterlilik” alt boyutunda ,73 “Finansal/Fiziksel/Materyal Yeterliği” alt boyutunda ,86 “Yetersizliğe Destek” alt boyutunda ,91 olarak hesaplanmıştır. Ölçek toplam güvenirlik katsayısı ise ,96 olarak hesaplanmıştır.

5.3.3. Araştırmacı Tarafından Hazırlanan Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılım gösteren annelerin hem kendileri, hem eşleri hem de çocukları ile ilgili sosyo-demografik verileri toplamak adına hazırlanmıştır. Çocuklar ile ilgili olarak; yaşları, cinsiyetleri, kardeş sayıları, anneler ile ilgili olarak; yaşları, eğitim durumları, babalar ile ilgili olarak; yaşları, eğitim durumları ve çocuğa bakım hizmeti veren kişiyi tanımaya yönelik sorulardan oluşmaktadır.

5.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada eş destek ölçeği ve aile yaşam kalitesinin ölçülmesi hedefiyle ‘‘Eş Destek Ölçeği’’ ve ‘‘Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği’’ yazarlarından e-posta yoluyla iletişime geçilerek ölçek kullanım izinleri alınmıştır (Ek:2, Ek:3). Araştırmanın uygulanmasının etik açıdan değerlendirilmesi için İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’na başvurulmuş ve çalışmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğu kararı araştırmacıya yazılı olarak iletilmiştir (Ek: 4). Pandemi sebebiyle ölçekler Google Form aracılığıyla çevrimiçi olarak düzenlenmiştir. Düzenlenen formlar özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden çocuğu

olan annelere, öğretmenler aracılığıyla ulaştırılmıştır. Annelerin kimliklerinin gizli tutulacağı bilgisi yazılı olarak belirtilmiştir.

5.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmada boşanmış, çeşitli sebeplerden dolayı eşinden ayrı yaşayan, eşi vefat etmiş anneler araştırma dışı bırakılmış olup, araştırma 1-8 yaş aralığındaki özel gereksinimli çocuğu olan evli anneler ile sınırlandırılmıştır.

2. Araştırma, kullanılan ‘‘Eş Destek Ölçeği’’ ve ‘‘Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği’’nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

5.6. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri analiz edilmeden önce normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığını kontrol etmek için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. ‘‘Eş Destek Ölçeği’’ toplam puanı için -,97 ,14 ve alt boyutlarından ‘‘Duygusal Destek’’ alt boyutunda -,94 -,14 ‘‘Maddi Yardım ve Bilgi Desteği’’ alt boyutunda -1,04 ,36 ‘‘Takdir Etme Desteği’’ alt boyutunda -,82 -,05 ‘‘Sosyal İlgi Desteği’’ alt boyutunda -,71 -,48 olarak çarpıklık basıklık değerleri bulunmuştur. ‘‘Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği’’ toplam puanı için çarpıklık basıklık değerleri -,71 ,15 ve alt boyutlarından ‘‘Aile Etkileşimi’’ alt boyutunda -,77 -,05 ‘‘Ebeveynlik’’ alt boyutunda -,73 ,23 ‘‘Duygusal Yeterlilik’’ alt boyutunda -,53 -,08 ‘‘Finansal/Fiziksel/Materyal Yeterliliği’’ alt boyutunda -,60 -,25 ‘‘Yetersizliğe Destek’’ alt boyutunda -,41 -,14 olarak bulunmuştur. Bütün puan türlerinde değerlerin $\pm 1,5$ arasında olmasından dolayı verilerin normallik varsayımını sağladığı Tablo 6.1’de görülmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Veriler normal dağılım gösterdiği için bağımsız değişkenlerden cinsiyet değişkeni için Bağımsız Örneklem T Testi, çocuk yaş, anne baba yaş, anne baba öğrenim, kardeş sayısı ve bakım veren değişkenlerinde ise Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Anova sonucu anlamlı analizlerde gruplar arasındaki farkı ortaya koymak için Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak adına korelasyon analizinde Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanmış ve ilişkinin gücü, yönü gibi kriterler incelenmiştir.

6. BULGULAR

1-8 yaş arası özel gereksinimli çocuğu olan annelerin eş desteği ile aile yaşam kalitesi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde annelerden Eş Destek Ölçeği ve Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve sosyo-demografik form kullanılarak yapılan aracılığı ile toplanan verilerin betimleyici analizleri ve çalışmanın amacına uygun olarak gerçekleştirilen ilişkiisel analizler yer almaktadır.

Eş Destek Ölçeği ve Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile alt boyutlarına ilişkin özet istatistik değerlerine ilişkin sonuçlar Tablo 6.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 6.1. Eş Destek Ölçeği ve Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin Normallik Kriterleri

Ölçek Boyutları	n	Çarpıklık		Basıklık	
		İst.	Std. hata	İst.	Std. hata
Duygusal Destek	256	-,94	,15	-,14	,30
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	256	-1,04	,15	,36	,30
Takdir Etme Desteği	256	-,82	,15	-,05	,30
Sosyal İlgi Desteği	256	-,71	,15	-,48	,30
Eş Destek Ölçeği Toplam	256	-,97	,15	,14	,30
Aile Etkileşimi	256	-,77	,15	-,05	,30
Ebeveynlik	256	-,73	,15	,23	,30
Duygusal Yeterlik	256	-,53	,15	-,08	,30
Finansal/Fiziksel/Materyal Yeterliği	256	-,60	,15	-,25	,30
Yetersizliğe Destek	256	-,41	,15	-,14	,30
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	256	-,71	,15	,15	,30

6.1. Cinsiyete Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların Eş Destek Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.1.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.1.1. Cinsiyete Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	t	sd	η^2	p
Duygusal Destek	Kız	128	22,03	-0,07	254	,00	,94
	Erkek	128	22,07				
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	Kız	128	17,80	0,85	254	,00	,40
	Erkek	128	17,45				
Takdir Etme Desteği	Kız	128	18,52	-0,63	254	,00	,53
	Erkek	128	18,87				
Sosyal İlgi Desteği	Kız	128	6,90	-1,33	254	,01	,18
	Erkek	128	7,21				
Eş Destek Ölçeği Toplam	Kız	128	65,26	-0,20	254	,00	,84
	Erkek	128	65,61				

Tablo 6.1.1. incelendiğinde Eş Destek Ölçeği alt boyutlarının tamamında ölçekten alınan puan ortalamaları çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>,05$). Toplam puanlar incelendiğinde özel gereksinimli kız çocuğu olan annelerin puan ortalaması ($\bar{X}= 65,26$) olarak, özel gereksinimli erkek çocuğu olan annelerin puan ortalaması ($\bar{X}= 65,61$) olarak hesaplanmıştır. Her iki grubun puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(254)=-0,20$ $p=,84$].

6.2.Çocukların Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Çocukların yaş değişkenine göre katılımcıların Eş Destek Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.2.1.'te sunulmuştur.

Tablo 6.2.1. Çocukların Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Duygusal Destek	64	1-2 yaş	22,75	Gruplar arası	79,39	3	26,46	1,13	,01	,34	
		64 3-4 yaş	22,31	Grup İçi	5885,84	252	23,35				
		64 5-6 yaş	21,92	Toplam	5965,23	255					
		64 7-8 yaş	21,23								
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	64	1-2 yaş	18,39	Gruplar arası	72,67	3	24,22	2,22	,03	,09	
		64 3-4 yaş	17,54	Grup İçi	2745,07	252	10,89				
		64 5-6 yaş	17,68	Toplam	2817,74	255					
		64 7-8 yaş	16,89								
Takdir Etme Desteği	64	1-2 yaş	19,39	Gruplar arası	93,19	3	31,06	1,55	,02	,20	
		64 3-4 yaş	18,35	Grup İçi	5040,65	252	20,00				
		64 5-6 yaş	19,15	Toplam	5133,84	255					
		64 7-8 yaş	17,89								
Sosyal İlgil Desteği	64	1-2 yaş	7,37	Gruplar arası	9,51	3	3,17	0,95	,01	,42	
		64 3-4 yaş	6,93	Grup İçi	844,61	252	3,35				
		64 5-6 yaş	7,04	Toplam	854,12	255					
		64 7-8 yaş	6,87								
Eş Destek Ölçeği Toplam	64	1-2 yaş	67,90	Gruplar arası	819,26	3	273,08	1,45	,02	,23	
		64 3-4 yaş	65,15	Grup İçi	47259,86	252	187,53				
		64 5-6 yaş	65,81	Toplam	48079,12	255					
		64 7-8 yaş	62,89								

Tablo 6.2.1’de yer alan bulgular incelendiğinde eş destek ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puanlar çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$). Benzer şekilde ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde çocukların yaşlarına göre istatistiki olarak bir fark oluşmamıştır [$F(3,252)=1,45$; $p=,23$].

6.3. Annelerin Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Annelerin yaş değişkenine göre katılımcıların Eş Destek Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.3.1.’de sunulmuştur.

Tablo 6.3.1. Annelerin Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Duygusal Destek	63	29 yaş altı	22,30	Gruplar arası	28,96	3	9,65	0,41	,00	,75	
	77	30-34 yaş	22,33	Grup İçi	5936,27	252	23,55				
	64	35-39 yaş	21,95	Toplam	5965,23	255					
	52	+40 yaş	21,46								
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	63	29 yaş altı	17,98	Gruplar arası	27,27	3	9,09	0,82	,00	,48	
	77	30-34 yaş	17,84	Grup İçi	2790,47	252	11,07				
	64	35-39 yaş	17,15	Toplam	2817,74	255					
	52	+40 yaş	17,46								
Takdir Etme Desteği	63	29 yaş altı	18,12	Gruplar arası	34,13	3	11,37	0,56	,00	,64	
	77	30-34 yaş	18,93	Grup İçi	5099,71	252	20,23				
	64	35-39 yaş	18,64	Toplam	5133,84	255					
	52	+40 yaş	19,11								
Sosyal İlgı Desteği	63	29 yaş altı	7,06	Gruplar arası	4,91	3	1,63	0,49	,00	,69	
	77	30-34 yaş	7,05	Grup İçi	849,21	252	3,37				
	64	35-39 yaş	6,87	Toplam	854,12	255					
	52	+40 yaş	7,28								
Eş Destek Ölçeği Toplam	63	29 yaş altı	65,47	Gruplar arası	84,16	3	28,05	0,15	,00	,93	
	77	30-34 yaş	66,16	Grup İçi	47994,96	252	190,45				
	64	35-39 yaş	64,62	Toplam	48079,12	255					
	52	+40 yaş	65,32								

A=29 yaş altı, B=30-34 yaş, C=35-39 yaş, D=+40 yaş

Tablo 6.3.1.'e göre eş destek ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları annelerin yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$). Alt boyutlara benzer şekilde ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde annelerin yaşına göre istatistiki olarak bir fark oluşmamıştır [$F(3,252)=0,15$; $p=,93$].

6.4. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Annelerin yaş değişkenine göre katılımcıların Eş Destek Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.4.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.4.1. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Duygusal Destek	48	İlköğretim	19,54	Gruplar arası	495,57	2	247,78	11,46	,08	,00	C>A C>B
	70	Lise	21,55	Grup İçi	5469,66	253	21,61				
	138	Lisans +	23,18	Toplam	5965,23	255					
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	48	İlköğretim	16,35	Gruplar arası	118,90	2	59,45	5,57	,04	,01	C>A
	70	Lise	17,45	Grup İçi	2698,84	253	10,66				
	138	Lisans +	18,15	Toplam	2817,74	255					
Takdir Etme Desteği	48	İlköğretim	16,25	Gruplar arası	483,74	2	241,87	13,16	,09	,00	B>A C>A C>B
	70	Lise	18,15	Grup İçi	4650,10	253	18,38				
	138	Lisans +	19,82	Toplam	5133,840	255					
Sosyal İlgi Desteği	48	İlköğretim	6,25	Gruplar arası	44,97	2	22,48	7,03	,05	,00	C>A
	70	Lise	7,00	Grup İçi	809,15	253	3,19				
	138	Lisans +	7,36	Toplam	854,121	255					
Eş Destek Ölçeği Toplam	48	İlköğretim	58,39	Gruplar arası	3817,38	2	1908,69	10,91	,08	,00	C>A
	70	Lise	64,17	Grup İçi	44261,74	253	174,94				
	138	Lisans +	68,53	Toplam	48079,12	255					

A=İlköğretim, B=Lise, C=Lisans ve üzeri

Tablo 6.4.1.'de yer alan bulgular incelendiğinde Duygusal Destek alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu ($\bar{X}$ = 23,18) olan annelerin puan ortalamaları hem lise mezunu ($\bar{X}$ = 21,55) annelerin hem de ilköğretim mezunu ($\bar{X}$ = 19,54) annelerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=11,46$; $p<,01$]. Maddi Yardım ve Bilgi Desteği alt boyutunda lisans ve üzeri ($\bar{X}$ = 18,15) öğrenim durumunda olan annelerin puan ortalaması ilköğretim mezunu ($\bar{X}$ = 16,35) annelerin puan ortalamasına göre daha yüksektir [$F(2,253)=5,57$; $p=,01$]. Takdir Etme Desteği alt boyutunda ise lise mezunu ($\bar{X}$ = 18,15) anneler ilköğretim mezunu ($\bar{X}$ = 16,25) annelerden, lisans ve üzeri mezun ($\bar{X}$ = 19,82) anneler hem lise mezunu annelerden hem de ilköğretim mezunu annelerden istatistiki olarak daha yüksek puanlara sahiptir [$F(2,253)=13,16$; $p<,01$]. Ölçeğin bir diğer boyutu olan Sosyal İlgı Desteğinde ise, lisans ve üzeri ($\bar{X}$ = 7,36) öğrenim durumunda olan annelerin puan ortalaması ilköğretim mezunu ($\bar{X}$ = 6,25) annelerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=7,03$; $p<,01$]. Eş Destek Ölçeği toplam puanları incelendiğinde benzer şekilde lisans ve üzerinde ($\bar{X}$ = 68,53) mezuniyet durumu olan annelerin puanları ilköğretim ($\bar{X}$ = 58,39) mezunu annelerden anlamlı derecede farklılaşmaktadır [$F(2,253)=10,91$; $p<,01$].

6.5.Babaların Yaş Değişkenine Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Babaların yaş değişkenine göre katılımcıların Eş Destek Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.5.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.5.1. Babaların Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Duygusal Destek	29	29 yaş altı	22,17	Gruplar arası	16,93	3	5,64	0,24	,00	,87	
	70	30-34 yaş	22,42	Grup İçi	5948,30	252	23,60				
	73	35-39 yaş	21,95	Toplam	5965,23	255					
	84	+40 yaş	21,78								
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	29	29 yaş altı	18,24	Gruplar arası	34,02	3	11,34	1,02	,01	,38	
	70	30-34 yaş	18,01	Grup İçi	2783,72	252	11,04				
	73	35-39 yaş	17,34	Toplam	2817,74	255					
	84	+40 yaş	17,34								
Takdir Etme Desteği	29	29 yaş altı	18,06	Gruplar arası	20,17	3	6,72	0,33	,00	,80	
	70	30-34 yaş	18,51	Grup İçi	5113,67	252	20,29				
	73	35-39 yaş	18,91	Toplam	5133,84	255					
	84	+40 yaş	18,88								
Sosyal İlgi Desteği	29	29 yaş altı	6,93	Gruplar arası	1,41	3	,47	0,14	,00	,94	
	70	30-34 yaş	7,04	Grup İçi	852,71	252	3,38				
	73	35-39 yaş	7,01	Toplam	854,12	255					
	84	+40 yaş	7,15								
Eş Destek Ölçeği Toplam	29	29 yaş altı	65,41	Gruplar arası	31,38	3	10,46	0,05	,00	,98	
	70	30-34 yaş	66,00	Grup İçi	48047,74	252	190,66				
	73	35-39 yaş	65,23	Toplam	48079,12	255					
	84	+40 yaş	65,16								

Tablo 6.5.1.'ye göre eş destek ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları babaların yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$). Alt boyutlara benzer şekilde ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde babaların yaşlarına göre istatistiki olarak bir fark oluşmamıştır [$F(3,252)=0,05$; $p=,98$].

6.6. Babaların Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Babaların eğitim durumuna göre katılımcıların Eş Destek Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.6.1. 'de sunulmuştur.

Tablo 6.6.1. Babaların Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Duygusal Destek	41	İlköğretim	20,41	Gruplar arası	558,44	2	279,22	13,07	,09	,00	C>A C>B
	77	Lise	20,48	Grup İçi	5406,79	253	21,37				
	138	Lisans +	23,42	Toplam	5965,23	255					
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	41	İlköğretim	16,63	Gruplar arası	136,53	2	68,26	6,44	,05	,00	C>A C>B
	77	Lise	16,96	Grup İçi	2681,21	253	10,59				
	138	Lisans +	18,29	Toplam	2817,74	255					
Takdir Etme Desteği	41	İlköğretim	16,58	Gruplar arası	602,79	2	301,39	16,83	,12	,00	C>A C>B
	77	Lise	17,31	Grup İçi	4531,05	253	17,90				
	138	Lisans +	20,10	Toplam	5133,84	255					
Sosyal İlgı Desteği	41	İlköğretim	6,60	Gruplar arası	54,73	2	27,36	8,66	,06	,00	C>A C>B
	77	Lise	6,53	Grup İçi	799,39	253	3,16				
	138	Lisans +	7,48	Toplam	854,12	255					
Eş Destek Ölçeği Toplam	41	İlköğretim	60,24	Gruplar arası	4496,63	2	2248,31	13,05	,09	,00	C>A C>B
	77	Lise	61,28	Grup İçi	43582,49	253	172,26				
	138	Lisans +	69,30	Toplam	48079,12	255					

A=İlköğretim, B=Lise, C=Lisans ve üzeri

Tablo 6.6.1.'de yer alan bulgular incelendiğinde Duygusal Destek alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu ($\bar{X}$ = 23,42) olan babaların puan ortalamaları hem lise mezunu ($\bar{X}$ = 20,48) annelerin hem de ilköğretim mezunu ($\bar{X}$ = 20,41) babaların puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=13,07$; $p<,01$].

Maddi Yardım ve Bilgi Desteği alt boyutunda lisans ve üzeri ($\bar{X} = 18,29$) öğrenim durumunda olan babaların puan ortalaması lise mezunu ($\bar{X} = 16,96$) ve ilköğretim mezunu ($\bar{X} = 16,63$) babaların puan ortalamasına göre daha yüksektir [$F(2,253)=6,44$; $p<,01$]. Takdir Etme Desteği alt boyutunda ise lisans ve üzeri mezun ($\bar{X} = 20,10$) babalar hem lise mezunu babalardan hem de ilköğretim mezunu babalardan istatistiki olarak daha yüksek puanlara sahiptir [$F(2,253)=16,83$; $p<,01$]. Ölçeğin bir diğer boyutu olan Sosyal İlgı Desteğinde ise, lisans ve üzeri ($\bar{X} = 7,48$) öğrenim durumunda olan babaların puan ortalaması ilköğretim mezunu ($\bar{X} = 6,60$) ve lise mezunu ($\bar{X} = 6,53$) babaların ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=8,66$; $p<,01$]. Eş Destek Ölçeği toplam puanları incelendiğinde benzer şekilde lisans ve üzerinde ($\bar{X} = 69,30$) mezuniyet durumu olan babaların puanları ilköğretim ($\bar{X} = 60,24$) ve lise ($\bar{X} = 61,28$) mezunu babalardan anlamlı derecede farklılaşmaktadır [$F(2,253)=13,05$; $p<,01$].

6.7. Kardeş Sayısına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Kardeş sayısına göre katılımcıların Eş Destek Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklemeler için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.7.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.7.1. Kardeş Sayısına Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Duygusal Destek	93	Kardeş yok	22,61	Gruplar arası	208,61	3	69,53	3,04	,04	,03	A>C B>C
	83	1 kardeş	22,50	Grup İçi	5756,62	252	22,84				
	56	2 kardeş	20,35	Toplam	5965,23	255					
	24	+3 kardeş	22,29								
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	93	Kardeş yok	17,88	Gruplar arası	93,78	3	31,26	2,89	,03	,04	D>C
	83	1 kardeş	17,62	Grup İçi	2723,96	252	10,80				
	56	2 kardeş	16,67	Toplam	2817,74	255					
	24	+3 kardeş	18,87								
Takdir Etme Desteği	93	Kardeş yok	18,81	Gruplar arası	141,44	3	47,14	2,38	,03	,07	
	83	1 kardeş	19,25	Grup İçi	4992,39	252	19,81				
	56	2 kardeş	17,35	Toplam	5133,84	255					
	24	+3 kardeş	19,45								
Sosyal İlgı Desteği	93	Kardeş yok	7,15	Gruplar arası	10,42	3	3,47	1,04	,01	,38	
	83	1 kardeş	7,16	Grup İçi	843,70	252	3,34				
	56	2 kardeş	6,67	Toplam	854,12	255					
	24	+3 kardeş	7,20								
Eş Destek Ölçeği Toplam	93	Kardeş yok	66,46	Gruplar arası	1406,45	3	468,81	2,53	,03	,06	
	83	1 kardeş	66,55	Grup İçi	46672,67	252	185,20				
	56	2 kardeş	61,07	Toplam	48079,12	255					
	24	+3 kardeş	67,83								

A=kardeşi yok, B=1 kardeş, C=2 kardeş, D=3 ve üzeri kardeş

Tablo 6.7.1'e göre Eş Destek Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Destek boyutundan alınan puan ortalamaları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F(3,252)=3,04$; $p=,03$]. Çocuğunun kardeşi olmayan ($\bar{X}=22,61$) ve tek kardeşi olan ($\bar{X}=22,50$) annelerin puan ortalaması çocuğunun iki kardeşi olanlara ($\bar{X}=20,35$) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Maddi Yardım ve Bilgi Desteği boyutunda da üç ve üzeri kardeşi olanların ($\bar{X}=18,87$) ortalaması iki kardeşi ($\bar{X}=16,67$) olanlara göre

anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [F(3,252)=2,89; p=,04]. Ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde ise kardeş sayısına göre istatistiki olarak bir fark oluşmamıştır [F(3,252)=2,53; p=,06].

6.8. Bakım Veren Değişkenine Göre Eş Destek Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bakım veren değişkenine göre katılımcıların Eş Destek Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6.8.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.8.1. Bakım Verene Göre Eş Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Duygusal Destek	181	Ebeveyn	21,89	Gruplar arası	38,54	2	19,27	0,82	,01	,44	
	44	Akraba	21,97	Grup İçi	5926,69	253	23,42				
	31	Bakıcı	23,09	Toplam	5965,23	255					
Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	181	Ebeveyn	17,50	Gruplar arası	11,85	2	5,92	0,53	,00	,59	
	44	Akraba	17,79	Grup İçi	2805,89	253	11,09				
	31	Bakıcı	18,12	Toplam	2817,74	255					
Takdir Etme Desteği	181	Ebeveyn	18,46	Gruplar arası	65,13	2	32,56	1,63	,01	,20	
	44	Akraba	18,72	Grup İçi	5068,71	253	20,03				
	31	Bakıcı	20,03	Toplam	5133,84	255					
Sosyal İlgil Desteği	181	Ebeveyn	6,91	Gruplar arası	13,61	2	6,80	2,05	,02	,13	
	44	Akraba	7,36	Grup İçi	840,51	253	3,32				
	31	Bakıcı	7,48	Toplam	854,12	255					
Eş Destek Ölçeği Toplam	181	Ebeveyn	64,77	Gruplar arası	426,29	2	213,14	1,13	,01	,32	
	44	Akraba	65,86	Grup İçi	47652,83	253	188,35				
	31	Bakıcı	68,74	Toplam	48079,12	255					

A=Ebeveyn, B=Akraba, C=Bakıcı

Tablo 6.8.1.'de yer alan bulgular incelendiğinde Eş Destek Ölçeği alt boyutları ve toplamının tamamında elde edilen puanlar çocuklara bakım veren kişiye göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır [$F(2,253)=1,13$; $p=,32$].

6.9. Cinsiyete Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre katılımcıları Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 6.9.1. Cinsiyete Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	t	sd	η^2	p
Aile Etkileşimi	Kız	128	22,05	-0,40	254	,00	,69
	Erkek	128	22,33				
Ebeveynlik	Kız	128	21,72	0,36	254	,00	,72
	Erkek	128	21,50				
Duygusal Yeterlik	Kız	128	14,10	0,00	254	,00	1,00
	Erkek	128	14,10				
Finansal/Fiziksel/Materyal Yeterliği	Kız	128	19,60	0,82	254	,00	,41
	Erkek	128	19,16				
Yetersizliğe Destek	Kız	128	15,71	1,23	254	,01	,22
	Erkek	128	15,23				
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	Kız	128	93,20	0,37	254	,00	,71
	Erkek	128	92,33				

Tablo 6.9.1. incelendiğinde Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında ölçekten alınan puan ortalamaları çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>,05$). Özellikle Duygusal Yeterlik alt boyutunda kız ve erkek çocuğu olan annelerin puan ortalamalarının bire bir aynı olduğu

görülmektedir ($p=1,00$). Toplam puanlar incelendiğinde özel gereksinimli kız çocuğu olan annelerin puan ortalaması ($\bar{X}= 93,20$) olarak, özel gereksinimli erkek çocuğu olan annelerin puan ortalaması ($\bar{X}= 92,33$) olarak bulunmuştur. Her iki grubun puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(254)=0,37$ $p=,71$].

6.10. Çocukların Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Çocukların yaş değişkenine göre katılımcıları Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır analiz sonuçları Tablo 6.10.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.10.1. Çocukların Yaşına Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Aile Etkileşimi	64	1-2 yaş	22,75	Gruplar arası	29,70	3	9,90	0,31	,00	,82	
	64	3-4 yaş	22,01	Grup İçi	8166,53	252	32,40				
	64	5-6 yaş	22,17	Toplam	8196,23	255					
	64	7-8 yaş	21,84								
Ebeveynlik	64	1-2 yaş	21,90	Gruplar arası	26,82	3	8,94	0,35	,00	,79	
	64	3-4 yaş	21,07	Grup İçi	6423,89	252	25,49				
	64	5-6 yaş	21,82	Toplam	6450,71	255					
	64	7-8 yaş	21,64								
Duygusal Yeterlik	64	1-2 yaş	14,18	Gruplar arası	4,67	3	1,55	0,16	,00	,93	
	64	3-4 yaş	14,12	Grup İçi	2530,68	252	10,04				
	64	5-6 yaş	14,21	Toplam	2535,35	255					
	64	7-8 yaş	13,87								
Finansal/ Fiziksel/ Materyal Yeterliği	64	1-2 yaş	18,95	Gruplar arası	57,29	3	19,09	1,05	,01	,37	
	64	3-4 yaş	19,42	Grup İçi	4601,19	252	18,25				
	64	5-6 yaş	20,14	Toplam	4658,48	255					
	64	7-8 yaş	19,01								
Yetersizliğe Destek	64	1-2 yaş	15,12	Gruplar arası	12,51	3	4,17	0,42	,00	,74	
	64	3-4 yaş	15,68	Grup İçi	2517,34	252	9,98				
	64	5-6 yaş	15,64	Toplam	2529,85	255					
	64	7-8 yaş	15,45								
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	64	1-2 yaş	92,92	Gruplar arası	167,57	3	55,85	0,16	,00	,93	
	64	3-4 yaş	92,32	Grup İçi	88057,83	252	349,43				
	64	5-6 yaş	94,00	Toplam	88225,40	255					
	64	7-8 yaş	91,82								

A=1-2 yaş, B=3-4 yaş, C=5-6 yaş, D=7-8 yaş

Tablo 6.10.1.'de yer alan bulgular incelendiğinde Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puanlar çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$). Aile yaşam kalitesi ölçeğinden alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde çocukların yaşlarına göre anlamlı bir fark oluşmadığı görülmektedir [$F(3,252)=0,16$; $p=,93$].

6.11. Annelerin Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Annelerin yaş değişkenine göre katılımcıları Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklemeler için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır analiz sonuçları Tablo 6.11.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.11.1. Annelerin Yaşına Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Aile Etkileşimi	63	29 yaş altı	21,84	Gruplar arası	32,06	3	10,68				
	77	30-34 yaş	22,18	Grup İçi	8164,17	252	32,39	0,33	,00	,80	
	64	35-39 yaş	22,76	Toplam	8196,23	255					
	52	+40 yaş	21,94								
Ebeveynlik	63	29 yaş altı	20,60	Gruplar arası	115,97	3	38,65				
	77	30-34 yaş	21,83	Grup İçi	6334,74	252	25,13	1,54	,02	,21	
	64	35-39 yaş	22,46	Toplam	6450,71	255					
	52	+40 yaş	21,46								
Duygusal Yeterlik	63	29 yaş altı	13,58	Gruplar arası	24,86	3	8,28				
	77	30-34 yaş	14,24	Grup İçi	2510,49	252	9,96	0,83	,01	,47	
	64	35-39 yaş	14,42	Toplam	2535,35	255					
	52	+40 yaş	14,11								
Finansal/ Fiziksel/ Materyal Yeterliği	63	29 yaş altı	18,57	Gruplar arası	79,04	3	26,34				
	77	30-34 yaş	19,22	Grup İçi	4579,44	252	18,17	1,45	,02	,23	
	64	35-39 yaş	20,00	Toplam	4658,48	255					
	52	+40 yaş	19,84								
Yetersizliğe Destek	63	29 yaş altı	14,90	Gruplar arası	62,99	3	20,99				
	77	30-34 yaş	15,18	Grup İçi	2466,86	252	9,78	2,15	,03	,09	
	64	35-39 yaş	16,18	Toplam	2529,85	255					
	52	+40 yaş	15,73								
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	63	29 yaş altı	89,50	Gruplar arası	1281,47	3	427,16				
	77	30-34 yaş	92,66	Grup İçi	86943,93	252	345,01	1,24	,02	,30	
	64	35-39 yaş	95,84	Toplam	88225,40	255					
	52	+40 yaş	93,09								

A=29 yaş altı, B=30-34 yaş, C=35-39 yaş, D=+40 yaş

Tablo 6.11.1.'e göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları annelerin yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$).

Ölçekten elde edilen toplam puan ortalamaları incelendiğinde annelerin yaşlarına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F(3,252)=1,24$; $p=,30$].

6.12. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Annelerin eğitim durumuna göre katılımcıları Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır analiz sonuçları Tablo 6.12.1’de sunulmuştur.

Tablo 6.12.1. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Aile Etkileşimi	48	İlköğretim	19,56	Gruplar arası	700,25	2	350,12	11,81	,09	,00	C>A C>B
	70	Lise	21,14	Grup İçi	7495,98	253	29,62				
	138	Lisans +	23,64	Toplam	8196,23	255					
Ebeveynlik	48	İlköğretim	19,04	Gruplar arası	591,08	2	295,54	12,76	,09	,00	C>A C>B
	70	Lise	20,82	Grup İçi	5859,63	253	23,16				
	138	Lisans +	22,90	Toplam	6450,71	255					
Duygusal Yeterlik	48	İlköğretim	12,33	Gruplar arası	274,77	2	137,38	15,37	,11	,00	C>A C>B
	70	Lise	13,58	Grup İçi	2260,58	253	8,93				
	138	Lisans +	14,97	Toplam	2535,35	255					
Finansal/ Fiziksel/ Materyal Yeterliği	48	İlköğretim	17,22	Gruplar arası	658,26	2	329,12	20,82	,14	,00	C>A C>B
	70	Lise	17,97	Grup İçi	4000,22	253	15,81				
	138	Lisans +	20,84	Toplam	4658,48	255					
Yetersizliğe Destek	48	İlköğretim	13,93	Gruplar arası	234,36	2	117,18	12,91	,09	,00	C>A C>B
	70	Lise	14,88	Grup İçi	2295,50	253	9,07				
	138	Lisans +	16,31	Toplam	2529,86	255					
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	48	İlköğretim	82,10	Gruplar arası	11622,34	2	5811,16	19,19	,13	,00	C>A C>B
	70	Lise	88,41	Grup İçi	76603,06	253	302,77				
	138	Lisans +	98,68	Toplam	88225,40	255					

A=İlköğretim, B=Lise, C=Lisans ve üzeri

Tablo 6.12.1.'e göre Aile etkileşimi alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu ($\bar{X}=23,64$) olan annelerin puan ortalamaları hem lise mezunu ($\bar{X}=21,14$) annelerin hem de ilköğretim mezunu ($\bar{X}=19,56$) annelerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=11,81$; $p<,01$]. Ölçeğin diğer alt boyutlarında da benzer şekilde lisans ve üzeri mezuniyet durumu olan annelerin puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Ölçek toplam puan ortalamaları incelendiğinde lisans ve üzeri öğrenim durumu ($\bar{X}=98,68$) olan annelerin puan ortalamaları hem lise mezunu ($\bar{X}=88,41$) annelerin hem de ilköğretim mezunu ($\bar{X}=82,10$) annelerin puan ortalamasından istatistiki olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=19,19$; $p<,01$].

6.13. Babaların Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Babaların yaş değişkenine göre katılımcıları Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır analiz sonuçları Tablo 6.13.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.13.1. Babaların Yaş Değişkenine Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Aile Etkileşimi	63	29 yaş altı	21,93	Gruplar arası	12,34	3	4,11	0,13	,00	,94	
	77	30-34 yaş	22,11	Grup İçi	8183,89	252	32,47				
	64	35-39 yaş	22,02	Toplam	8196,23	255					
	52	+40 yaş	22,50								
Ebeveynlik	63	29 yaş altı	20,89	Gruplar arası	34,86	3	11,62	0,46	,01	,71	
	77	30-34 yaş	21,45	Grup İçi	6415,85	252	25,46				
	64	35-39 yaş	21,52	Toplam	6450,71	255					
	52	+40 yaş	22,07								
Duygusal Yeterlik	63	29 yaş altı	13,44	Gruplar arası	24,68	3	8,22	0,83	,01	,48	
	77	30-34 yaş	14,42	Grup İçi	2510,67	252	9,96				
	64	35-39 yaş	13,89	Toplam	2535,35	255					
	52	+40 yaş	14,23								
Finansal/ Fiziksel/ Materyal Yeterliği	63	29 yaş altı	16,89	Gruplar arası	208,31	3	69,43	3,93	,05	,01	B>A C>A D>A
	77	30-34 yaş	19,94	Grup İçi	4450,17	252	17,65				
	64	35-39 yaş	19,63	Toplam	4658,48	255					
	52	+40 yaş	19,55								
Yetersizliğe Destek	63	29 yaş altı	14,55	Gruplar arası	51,73	3	17,24	1,75	,02	,16	
	77	30-34 yaş	15,71	Grup İçi	2478,12	252	9,83				
	64	35-39 yaş	15,13	Toplam	2529,85	255					
	52	+40 yaş	15,89								
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	63	29 yaş altı	87,72	Gruplar arası	1003,68	3	334,56	0,97	,01	,41	
	77	30-34 yaş	93,65	Grup İçi	87221,72	252	346,11				
	64	35-39 yaş	92,20	Toplam	88225,40	255					
	52	+40 yaş	94,26								

A=29 yaş altı, B=30-34 yaş, C=35-39 yaş, D=+40 yaş

Tablo 6.13.1'e göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından Finansal Fiziksel Materyal Yeterliği boyutundan alınan puan ortalamaları babaların yaşına göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F(3,252)=3,93$; $p=,01$]. 30-34 yaş arası ($\bar{X}= 19,94$), 35-39 yaş arası ($\bar{X}= 19,63$), 40 yaş üstü ($\bar{X}= 19,55$) babaların olduğu grupların puan ortalamaları 29 yaş altı ($\bar{X}= 16,89$) babaların olduğu gruba göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ölçekten elde edilen toplam puan ortalamaları incelendiğinde ise babaların yaşlarına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F(3,252)=0,97$; $p=,41$].

6.14. Babaların Eğitim Durumuna Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Babaların eğitim durumuna göre katılımcıları Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır analiz sonuçları Tablo 6.14.1.'da sunulmuştur.

Tablo 6.14.1. Babaların Eğitim Durumuna Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Aile Etkileşimi	41	İlköğretim	19,78	Gruplar arası	736,88	2	368,44	12,49	,09	,00	C>A
	77	Lise	20,71	Grup İçi	7459,35	253	29,48				C>B
	138	Lisans +	23,73	Toplam	8196,23	255					
Ebeveynlik	41	İlköğretim	19,24	Gruplar arası	772,89	2	386,44	17,22	,12	,00	C>A
	77	Lise	20,02	Grup İçi	5677,82	253	22,44				C>B
	138	Lisans +	23,20	Toplam	6450,71	255					
Duygusal Yeterlik	41	İlköğretim	12,31	Gruplar arası	308,68	2	154,34	17,53	,12	,00	C>A
	77	Lise	13,31	Grup İçi	2226,67	253	8,80				C>B
	138	Lisans +	15,07	Toplam	2535,35	255					
Finansal/ Fiziksel/ Materyal Yeterliği	41	İlköğretim	16,90	Gruplar arası	725,15	2	362,57	23,32	,16	,00	C>A
	77	Lise	17,97	Grup İçi	3933,33	253	15,54				C>B
	138	Lisans +	20,90	Toplam	4658,48	255					
Yetersizliğe Destek	41	İlköğretim	13,75	Gruplar arası	330,81	2	165,40	19,03	,13	,00	C>A
	77	Lise	14,55	Grup İçi	2199,04	253	8,69				C>B
	138	Lisans +	16,50	Toplam	2529,85	255					
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	41	İlköğretim	82,00	Gruplar arası	13805,08	2	6902,53	23,46	,16	,00	C>A
	77	Lise	86,58	Grup İçi	74420,32	253	294,15				C>B
	138	Lisans +	99,42	Toplam	88225,4	255					

A=İlköğretim, B=Lise, C=Lisans ve üzeri

Tablo 6.14.1.'e göre Aile etkileşimi alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu ($\bar{X}=23,73$) olan babaların puan ortalamaları hem lise mezunu ($\bar{X}=20,71$) babaların hem de ilköğretim mezunu ($\bar{X}=19,78$) babaların puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=12,49$; $p<,01$]. Ölçeğin diğer alt boyutlarında da benzer şekilde lisans ve üzeri mezuniyet durumu olan babaların puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Ölçek toplam puan ortalamaları incelendiğinde lisans ve üzeri öğrenim durumu ($\bar{X}=99,42$) olan babaların puan ortalamaları hem lise mezunu ($\bar{X}=86,58$) babaların hem de ilköğretim mezunu ($\bar{X}=82,00$) olan babaların puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

82,00) babaların puan ortalamasından istatistiki olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=23,46$; $p<,01$].

6.15. Kardeş Sayısına Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Kardeş sayısı değişkenine göre katılımcıları Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır analiz sonuçları Tablo 6.15.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.15.1. Kardeş Sayısına Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Aile Etkileşimi	93	Kardeş yok	23,02	Gruplar arası	207,66	3	69,22	2,18	,03	,09	
	83	1 kardeş	22,37	Grup İçi	7988,57	252	31,70				
	56	2 kardeş	20,60	Toplam	8196,23	255					
	24	+3 kardeş	22,08								
Ebeveynlik	93	Kardeş yok	22,32	Gruplar arası	129,12	3	43,04	1,72	,02	,16	
	83	1 kardeş	21,56	Grup İçi	6321,59	252	25,08				
	56	2 kardeş	20,41	Toplam	6450,71	255					
	24	+3 kardeş	21,83								
Duygusal Yeterlik	93	Kardeş yok	14,44	Gruplar arası	30,53	3	10,17	1,02	,01	,38	
	83	1 kardeş	14,19	Grup İçi	2504,82	252	9,94				
	56	2 kardeş	13,60	Toplam	2535,35	255					
	24	+3 kardeş	13,62								
Finansal/ Fiziksel/ Materyal Yeterliği	93	Kardeş yok	19,47	Gruplar arası	3,49	3	1,16	0,06	,00	,98	
	83	1 kardeş	19,21	Grup İçi	4654,99	252	18,47				
	56	2 kardeş	19,42	Toplam	4658,48	255					
	24	+3 kardeş	19,50								
Yetersizliğe Destek	93	Kardeş yok	15,26	Gruplar arası	21,78	3	7,26	0,73	,01	,54	
	83	1 kardeş	15,49	Grup İçi	2508,07	252	9,95				
	56	2 kardeş	15,42	Toplam	2529,85	255					
	24	+3 kardeş	16,33								
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	93	Kardeş yok	94,52	Gruplar arası	901,65	3	300,55	0,87	,01	,46	
	83	1 kardeş	92,84	Grup İçi	87323,75	252	346,52				
	56	2 kardeş	89,48	Toplam	88225,40	255					
	24	+3 kardeş	93,37								

A=kardeşi yok, B=1 kardeş, C=2 kardeş, D=3 ve üzeri kardeş

Tablo 6.15.1.'e göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>,05$). Ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde ise benzer şekilde kardeş sayısına göre istatistiki olarak bir fark oluşmamıştır [$F(3,252)=0,87$; $p=,46$].

6.16. Bakım Veren Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bakım veren değişkenine göre katılımcıları Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır analiz sonuçları Tablo 6.16.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.16.1. Bakım Verene Göre Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Ölçek Boyutları	n	Grup	$\bar{X}$	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	η^2	p	Fark
Aile Etkileşimi	181	Ebeveyn	21,78	Gruplar arası	111,16	2	55,58	1,74	,01	,18	
	44	Akraba	22,93	Grup İçi	8085,07	253	31,95				
	31	Bakıcı	23,54	Toplam	8196,23	255					
Ebeveynlik	181	Ebeveyn	21,05	Gruplar arası	193,37	2	96,68	3,91	,03	,02	B>A C>A
	44	Akraba	22,86	Grup İçi	6257,34	253	24,73				
	31	Bakıcı	23,09	Toplam	6450,71	255					
Duygusal Yeterlik	181	Ebeveyn	13,77	Gruplar arası	66,76	2	33,38	3,42	,03	,04	C>A
	44	Akraba	14,72	Grup İçi	2468,59	253	9,75				
	31	Bakıcı	15,09	Toplam	2535,35	255					
Finansal/ Fiziksel/ Materyal Yeterliği	181	Ebeveyn	19,08	Gruplar arası	86,45	2	43,22	2,39	,02	,09	
	44	Akraba	19,56	Grup İçi	4572,03	253	18,07				
	31	Bakıcı	20,87	Toplam	4658,48	255					
Yetersizliğe Destek	181	Ebeveyn	15,08	Gruplar arası	119,48	2	59,74	6,27	,05	,00	C>A
	44	Akraba	15,95	Grup İçi	2410,37	253	9,52				
	31	Bakıcı	17,09	Toplam	2529,85	255					
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	181	Ebeveyn	90,78	Gruplar arası	2678,51	2	1339,25	3,96	,03	,02	C>A
	44	Akraba	96,04	Grup İçi	85546,89	253	338,13				
	31	Bakıcı	99,70	Toplam	88225,40	255					

A=Ebeveyn, B=Akraba, C=Bakıcı

Tablo 6.16.1.'de yer alan bulgular incelendiğinde Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından Ebeveynlik boyutunda bakım verenin akraba ($\bar{X}$ = 22,86) ya da bakıcı ($\bar{X}$ = 23,09) olduğu ailelerde ebeveyn ($\bar{X}$ = 21,05) olan ailelere göre annelerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=3,91$; $p=,02$]. Duygusal Yeterlik boyutunda da bakım verenin bakıcı olduğu durumda ($\bar{X}$ = 15,09) ebeveynin bakıcı olduğu duruma ($\bar{X}$ = 13,77) göre annelerin puanları yükselmektedir [$F(2,253)=3,42$; $p=,04$]. Benzer bir durum Yetersizliğe Destek boyutu için de geçerli olarak

görülmektedir. Bakım verenin bakıcı olduğu ailelerde annelerin puan ortalaması bakım verenin ebeveyn olduğu ailelerdeki annelerin ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$F(2,253)=6,27$; $p<,01$]. Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam puanları incelendiğinde bakım verenin bakıcı olduğu durumdaki ($\bar{X}= 99,70$) puan ortalaması ebeveyn olduğu durumdaki ($\bar{X}= 90,78$) ortalamaya göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$F(2,253)=3,96$; $p=,02$].

6.17. Eş Destek Ölçeği ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular

Eş Destek Ölçeği ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği puanları arasındaki korelasyona ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını sınamak amacıyla bağımsız örneklem için Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır analiz sonuçları Tablo 6.17.1.'de sunulmuştur.

Tablo 6.17.1. Eş Destek Ölçeği ile Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyon

		Eş Destek Ölçeği					
		Duygusal Destek	Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	Takdir Etme Desteği	Sosyal İlgi Desteği	Eş Destek Ölçeği Toplam	
Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği	Aile Etkileşimi	r	,78**	,69**	,81**	,76**	,81**
		p	,00	,00	,00	,00	,00
		n	256	256	256	256	256
	Ebeveynlik	r	,71**	,70**	,74**	,69**	,75**
		p	,00	,00	,00	,00	,00
		n	256	256	256	256	256
	Duygusal Yeterlik	r	,69**	,59**	,70**	,66**	,70**
		p	,00	,00	,00	,00	,00
		n	256	256	256	256	256
	Finansal/ Fiziksel/ Materyal Yeterliliği	r	,36**	,34**	,41**	,38**	,39**
		p	,00	,00	,00	,00	,00
		n	256	256	256	256	256
	Yetersizliğe Destek	r	,52**	,51**	,57**	,53**	,56**
		p	,00	,00	,00	,00	,00
		n	256	256	256	256	256
	Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Toplam	r	,72**	,66**	,75**	,71**	,75**
		p	,00	,00	,00	,00	,00
		n	256	256	256	256	256

*p<.05, **p<.01,

r=.00-.30 düşük, .30-.70 orta, .70-1.00 yüksek (Büyüköztürk, 2017)

Tablo 6.17.1 ‘de Eş Destek Ölçeği ile Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği puanları arasındaki ilişki normallik varsayımı sağladığı için Pearson Korelasyon Katsayısı (r) ile hesaplanmıştır. İki ölçek alt boyutları ve toplam puanlarının tamamının arasında anlamlı düzeyde doğrusal bir ilişki bulunmaktadır (p<.01). Duygusal Destek boyutu ile Aile Etkileşimi (r=,78; n=256; p<.01), Ebeveynlik (r=,71; n=256; p<.01) ve Aile Yaşam Kalitesi toplam puanları (r=,72; n=256; p<.01) arasında yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer boyutlar ile ise arasında orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Maddi Yardım ve Bilgi Desteği boyutu ile Ebeveynlik (r=,70; n=256;

$p<,01$) boyutu puanları arasında yüksek düzeyde diğer alt boyutlar ve Aile Yaşam Kalitesi toplam ($r=,66$; $n=256$; $p<,01$) puanı arasında orta düzeyde bir ilişki görülmektedir. Takdir Etme Desteği boyutu ile Aile Etkileşimi ($r=,81$; $n=256$; $p<,01$), Ebeveynlik ($r=,74$; $n=256$; $p<,01$), Duygusal Yeterlik ($r=,70$; $n=256$; $p<,01$) ve Aile Yaşam Kalitesi toplam puanı ($r=,75$; $n=256$; $p<,01$) arasında yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer boyutlar ile ise orta düzeyde bir ilişki göstermektedir. Sosyal İlgı Desteği boyutu ile Aile Etkileşimi ($r=,76$; $n=256$; $p<,01$) ve Aile Yaşam Kalitesi toplam puanı ($r=,71$; $n=256$; $p<,01$) arasında yüksek düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Diğer boyutlarla benzer şekilde orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Eş Destek Ölçeği toplam puanı ile Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından Aile Etkileşimi ($r=,81$; $n=256$; $p<,01$), Ebeveynlik ($r=,75$; $n=256$; $p<,01$), Duygusal Yeterlik ($r=,70$; $n=256$; $p<,01$) boyutları arasında yüksek düzeyde bir ilişki diğer boyutlar ile ise orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. İki ölçeğin toplam puanları incelendiğinde ise, aralarında doğrusal yüksek düzeyde güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=,75$; $n=256$; $p<,01$).

7. TARTIŞMA

7.1. Cinsiyete Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmamızın bulgularında Eş Destek Ölçeği alt boyutlarının tamamında ölçekten alınan puan ortalamaları çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>,05$).

Benzer çalışmalarda Güzeloğlu eş desteğinin çocukların cinsiyetleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuşlardır [71].

7.2. Çocukların Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada eş destek ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puanlar çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$). Alanyazın incelendiğinde çocuğun yaş değişkeninin araştırılmadığı gözlenmiştir.

7.3. Annelerin Yaşına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Tablo 6.4.'e göre eş destek ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları annelerin yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$). Benzer çalışmalarda da Yüksek ve Yurdakul gebelerin algıladıkları eş desteğinin annelerin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Ayrıca Güzeloğlu da araştırmasında eş desteğinin annelerin yaşları değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur [73, 75]. Bu sebeple anne yaşı değişkeninin eş desteğine etki düzeyinin olmadığı veya çok düşük olduğu düşünülmektedir.

7.4. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmamızda yer alan bulgular incelendiğinde Duygusal Destek alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu olan annelerin puan ortalamaları hem lise mezunu annelerin hem de ilköğretim mezunu annelerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<,01$). Benzer çalışmalarda Yüksek ve Yurdakul, gebelerin algıladıkları eş desteğinin annelerin eğitim durumuna göre ilköğretim ve lise, ilköğretim ve ön lisans ve üstü, eğitim durumları arasında anlamlı değişkenlik olduğunu bulmuşlardır. Kumral, çalışmasında annelerin eğitim durumları ve annelerin algıladıkları eş desteği arasında anlamlı bir değişkenlik olduğunu bulmuştur. Annelerin eğitim düzeyleri yükseldikçe algıladıkları eş desteği düzeyinin de aynı şekilde arttığı şeklinde bulgulara ulaşmıştır. Daş, çalışmasında annelerin algıladıkları eş desteğinin annelerin eğitim durumuna göre ilkokul ve lise, lisans ve lisansüstü arasında, ortaokul ve lise, lisans ve lisansüstü eğitim durumları arasında anlamlı bir değişkenlik olduğu bulunmuştur [59, 60, 61].

Bu bulgular dahilinde eğitim düzeyinin arttıkça duyguların daha rahat ifade edilebileceği, duygusal destek verme konusunda farkındalığın daha yüksek ve iletişim becerilerinin daha gelişmiş olabileceği düşünülmektedir.

Maddi Yardım ve Bilgi Desteği alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumunda olan annelerin puan ortalaması ilköğretim mezunu annelerin puan ortalamasına göre daha yüksektir ($p=,01$). Buna göre eğitim düzeyi arttıkça maddi refah seviyesinin de yükseleceği öngörülmekte bu nedenle maddi yardım ve bilgi desteği alt boyutu ile eğitim düzeyi ilişkisinin paralel olduğu düşünülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça kişilerin maddi açıdan eğitim düzeyi düşük annelere göre, refah düzeyinin yüksek olması en azından bazı stres faktörlerinin (maddi kaygılar) diğerlerine nazaran daha az yaşanmasına sebep olabilir. Bu sebeple yardım ve destek verebildikleri tahmin edilmektedir.

Takdir Etme Desteği alt boyutunda ise lise mezunu anneler ilköğretim mezunu annelerden, lisans ve üzeri mezun anneler hem lise mezunu annelerden hem de ilköğretim mezunu annelerden istatistiki olarak daha yüksek puanlara sahiptir ($p<,01$). Eğitim düzeyi yükseldikçe kişilerin refah seviyelerinin de aynı doğrultuda yükseldiğini öngördüğümüz konusu, bir önceki paragrafta belirtilmiştir. Refah düzeyi artan kişilerin kişisel gelişimlerine daha çok vakit ayırabildiğini varsaydığımız takdirde, eş desteği ve takdir etme konularına verilen önem ve ayrılan zamanın görece daha fazla olabileceği düşünülmektedir.

Ölçeğin bir diğer boyutu olan Sosyal İlgı Desteğinde ise, lisans ve üzeri öğrenim durumunda olan annelerin puan ortalaması ilköğretim mezunu annelerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<,01$). Eğitim düzeyi arttıkça sosyal ilginin arttığı gözlenmiştir.

Eş Destek Ölçeği toplam puanları incelendiğinde benzer şekilde lisans ve üzerinde mezuniyet durumu olan annelerin puanları ilköğretim mezunu annelerden anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($p<,01$). Eğitim düzeyi arttıkça iletişim ve desteğin arttığı, bu alt boyutların da eş desteğine olumlu katkıları olduğu düşünülmektedir.

7.5.Babaların Yaş Değişkenine Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Eş destek ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları babaların yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$).

Yüksekal ve Yurdakul, araştırma sonuçlarımızdan farklı olarak, gebelerin algıladıkları eş desteğinin babaların yaşları durumuna göre yaşları 25-29 ve 40 yaş üzeri babalar, 30-34 ve 40 yaş üzeri babalar, 35-39 ve 40 yaş üzeri olan babalar arasında anlamlı değişkenlik olduğunu bulmuşlardır. İncelenen bu çalışmaya göre baba yaşı düştükçe eş desteğinin arttığı gözlenmiştir. Güzeloloğlu, ise araştırmasında eş desteğinin babaların yaşları değişkenine anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur [56, 59].

Çalışmaların, bulgularımızla benzer ve farklı sonuçlar ortaya çıkardığı görülmektedir. Çalışmamızda anlamlı farklılık çıkmamasının sebeplerinden biri olarak örneklemimizdeki 30-40 yaş arası ve 40 yaş üzeri babaların yoğunlukta olmasının olabileceği tahmin edilmektedir.

7.6.Babaların Eğitim Durumuna Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Duygusal Destek alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu olan babaların puan ortalamaları hem lise mezunu annelerin hem de ilköğretim mezunu babaların puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<,01$).

Maddi Yardım ve Bilgi Desteği alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumunda olan babaların puan ortalaması lise mezunu ve ilköğretim mezunu babaların puan ortalamasına göre daha yüksektir ($p<,01$). Eğitim düzeyine bağlı olarak kazanılan paranın paralel olduğu varsayıldığında maddi gelir düzeyi yükseldikçe maddi yardım ve desteğin arttığı tahmin edilmektedir.

Takdir Etme Desteği alt boyutunda lisans ve üzeri mezun babalar hem lise mezunu babalardan hem de ilköğretim mezunu babalardan istatistiki olarak daha yüksek puanlara sahiptir ($p<,01$). Sosyal İlgı Desteğinde ise, lisans ve üzeri öğrenim durumunda olan babaların puan ortalaması ilköğretim mezunu ve lise mezunu babaların ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<,01$). Bu iki alt boyuta bakıldığında eğitim düzeyi yüksek olan babaların toplumsal cinsiyet algısı özelinde düşünüldüğünde desteğini sözel ve eylemsel olarak daha fazla ifade edebildiği düşünülmektedir.

Eş Destek Ölçeği toplam puanları incelendiğinde benzer şekilde lisans ve üzerinde mezuniyet durumu olan babaların puanları ilköğretim ve lise mezunu babalardan anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($p<,01$). Babaların eğitim düzeyine bağlı olarak eşlerine daha çok destek oldukları düşünülmektedir.

Yüksekal ve Yurdakul, araştırmamızın aksine gebelerin algıladıkları eş desteğinin babaların eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuşlardır. Bulunan bu sonuçlar araştırmamızdan farklı bulgular olarak söylenebilir. Kumral, ise çalışmasında babaların eğitim durumları ve annelerin algıladıkları eş desteği arasında anlamlı bir değişkenlik olduğunu bulmuştur. Babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe annelerin algıladıkları eş desteği düzeyinin de aynı şekilde arttığı şeklinde bulgulara ulaşmıştır [59, 60].

7.7.Kardeş Sayısına Göre Eş Destek Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Eş Destek Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Destek boyutundan alınan puan ortalamaları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p=,03$). Çocuğunun kardeşi olmayan ve tek kardeşi olan annelerin puan ortalaması çocuğunun iki kardeşi olanlara göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çocuk sayısı arttıkça duygusal desteğin azaldığı gözlenmiştir. Bu durumda çocuklara ayrılan vakit arttıkça eşlerin birbirine sunduğu desteğin azalmaya başladığı düşünülmektedir. Çocuk sayısı az olan annelerin yıpranma payının az olacağı düşünülmekte ve bu durumun duygusal desteği etkilediği görülmektedir.

Maddi Yardım ve Bilgi Desteği boyutunda da üç ve üzeri kardeşi olanların ortalaması iki kardeşi olanlara göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p=,04$). Çocuk sayısı arttıkça maddi yardım ve bilgi desteğinin arttığı görülmektedir. Bu durumda ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda deneyim kazandıkça bilgi desteğinin de artabileceği tahmin edilmektedir.

Ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde ise kardeş sayısına göre istatistiki olarak bir fark oluşmamıştır ($p=,06$). Kardeş sayısının eş desteğini önemli bir ölçüde etkilemediği sonucu gözlenmiştir.

Kumral, araştırma sonuçlarımızdan farklı olarak, çocukların kardeş sayısı değişkeni ve annelerin algıladıkları eş desteği arasında anlamlı bir değişkenlik olduğunu bulmuştur. Çocuğun kardeş sayısı arttıkça annelerin algıladıkları eş desteği düzeyinin ters şekilde azaldığı şeklinde bulgulara ulaşmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgular bizim araştırmamızdan farklılık göstermektedir [60].

7.8.Bakım Veren Değişkenine Göre Eş Destek Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Eş Destek Ölçeği alt boyutları ve toplamının tamamında elde edilen puanlar çocuklara bakım veren kişiye göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p=,32$). Bakım veren kişinin anne olup olmadığı eş desteğini etkilemediği düşünülmektedir.

7.9.Cinsiyete Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında ölçekten alınan puan ortalamaları çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>,05$).

Duyusal Yeterlik alt boyutunda kız ve erkek çocuğu olan annelerin puan ortalamalarının bire bir aynı olduğu görülmektedir ($p=1,00$).

Her iki grubun puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=,71$).

Güzeloğlu da aile yaşam kalitesinin çocukların cinsiyetleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Ayrıca Şengün ve Köksal araştırmalarında çocukların cinsiyetleri değişkeni ve aile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir değişkenlik bulmamıştır. [71,72] Bu durumda cinsiyetin aile yaşam kalitesini etkilemeyen bir değişken olduğu gözlenmektedir.

7.10. Çocukların Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puanlar çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$). Aile yaşam kalitesi ölçeğinden alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde çocukların yaşlarına göre anlamlı bir fark oluşmadığı görülmektedir ($p=,93$).

Alanyazın incelendiğinde çalışmamıza benzer şekilde çocukların yaşının aile yaşam kalitesini etkilemediği gözlenmiştir.

7.11. Annelerin Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları annelerin yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$). Ölçekten elde edilen toplam puan ortalamaları incelendiğinde annelerin yaşlarına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=,30$). Güzeloğlu da aile yaşam kalitesinin annelerin yaşları değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Ayrıca Deveci Şirin de araştırmalarında aile yaşam kalitesinin annelerin yaşları değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur [73, 74].

Bu bulgular doğrultusunda anne yaşının aile yaşam kalitesini etkilemediği gözlenmiştir.

7.12. Annelerin Eğitim Durumuna Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Aile etkileşimi alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu olan annelerin puan ortalamaları hem lise mezunu annelerin hem de ilköğretim mezunu annelerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<,01$).

Ölçeğin diğer alt boyutlarında da benzer şekilde lisans ve üzeri mezuniyet durumu olan annelerin puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur.

Ölçek toplam puan ortalamaları incelendiğinde lisans ve üzeri öğrenim durumu olan annelerin puan ortalamaları hem lise mezunu annelerin hem de ilköğretim mezunu annelerin puan ortalamasından istatistiki olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<,01$). Ölçeğin alt boyutları ve toplam puanına bakıldığında anne eğitim düzeyi arttıkça aile yaşam kalitesinin de arttığı gözlenmiştir.

Güzeloğlu aile yaşam kalitesinin annelerin yaşları değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini bulmuşlardır. Eğitim durumu ilkokul olan ve lise ve üniversite olan anneler arasında aile yaşam kalitesinin anlamlı bir fark oluşturduğu ve eğitim düzeyi arttıkça aile yaşam kalitesinin de arttığını bulgulamışlardır [75].

7.13. Babaların Yaş Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından olan Finansal Fiziksel Materyal Yeterliği boyutundan alınan puan ortalamaları babaların yaşına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p=,01$).

30-34 yaş arası, 35-39 yaş arası, 40 yaş üstü babaların olduğu grupların puan ortalamaları 29 yaş altı babaların olduğu gruba göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu durumda orta yaşa doğru geldikçe iş hayatının düzene oturmuş olması ve finansal durumların daha belirgin bir hale gelmesinin aile yaşam kalitesini daha çok etkileyebileceği düşünülmektedir.

Ölçekten elde edilen toplam puan ortalamaları incelendiğinde ise babaların yaşlarına göre istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=,41$).

Güzeloğlu, aile yaşam kalitesinin annelerin yaşları değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Ayrıca Deveci Şirin, çalışmalarında aile yaşam kalitesinin babaların yaşları değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur [56, 58].

7.14. Babaların Eğitim Durumuna Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Aile etkileşimi alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu olan babaların puan ortalamaları hem lise mezunu babaların hem de ilköğretim mezunu babaların puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<,01$). Ölçeğin diğer alt boyutlarında da benzer şekilde lisans ve üzeri mezuniyet durumu olan babaların puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Ölçek toplam puan ortalamaları incelendiğinde lisans ve üzeri öğrenim durumu olan babaların puan ortalamaları hem lise mezunu babaların hem de ilköğretim mezunu babaların puan ortalamasından istatistiki olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<,01$).

Benzer çalışmalarda Güzeloğlu, aile yaşam kalitesinin babaların eğitim durumları değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini bulmuşlardır. Eğitim durumu ilkokul olan ve lise ve üniversite olan babalar arasında aile yaşam kalitesinin anlamlı bir fark oluşturduğu ve eğitim düzeyi arttıkça aile yaşam kalitesinin de arttığını bulgulamışlardır.

Karaduman ve Parlar, ise araştırmalarında babaların eğitim düzeyi değişkeni ve aile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir değişkenlik bulunmadığını araştırmalarında bulgulamışlardır[56, 62].

Babaların eğitim düzeyi arttıkça iletişimin artacağı tahmin edilmekte, iletişim ve dinlemenin arttıkça da aile etkileşiminin olumlu etkilenebileceği düşünülmektedir.

7.15. Kardeş Sayısına Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>,05$). Ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde ise benzer şekilde kardeş sayısına göre istatistiki olarak bir fark oluşmamıştır ($p=,46$).

Şengün ve Köksal, çocukların kardeş sayısı değişkeni ve aile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir değişkenlik bulunmamıştır.

Karaduman ve Parlar, çocukların kardeş sayısı değişkeni ve aile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir değişkenlik bulunmadığını araştırmalarında bulgulamışlardır [57, 62].

7.16. Bakım Veren Değişkenine Göre Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından Ebeveynlik boyutunda bakım verenin akraba ya da bakıcı olduğu ailelerde ebeveyn olan ailelere göre annelerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur ($p=,02$).

Duygusal Yeterlik boyutunda da bakım verenin bakıcı olduğu durumda ebeveynin bakıcı olduğu duruma göre annelerin puanları yükselmektedir ($p=,04$).

Benzer bir durum Yetersizliğe Destek boyutu için de geçerli olarak görülmektedir. Bakım verenin bakıcı olduğu ailelerde annelerin puan ortalaması bakım verenin

ebeveyn olduğu ailelerdeki annelerin ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<,01$)

Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği toplam puanları incelendiğinde bakım verenin bakıcı olduğu durumdaki puan ortalaması ebeveyn olduğu durumdaki ortalamaya göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p=,02$).

Bu durumda hem alt boyutlarda hem de ölçeğin toplam puanına kapsamında bakım verenin anne dışında birinin olmasının annenin bakım verme sorumluluğu ve yükü bakımından daha rahat olabileceğini düşündürmektedir. Annenin stres faktörlerinden biri olan bakım hizmeti sorumluluğu, üzerinden kalktığında annenin özel gereksinimli veya tipik gelişen çocuğuna daha sağlıklı bakım verebileceği, daha çok vakit ayırıp daha kaliteli vakit geçirebileceği, eşine karşı duygusal desteği daha gözle görülür şekilde verebileceği, eşlerden birinin kendini yetersiz hissettiğinde onu destekleyip, ayağa kaldıracak gücü bulabileceği tahmin edilmektedir.

7.17. Eş Destek Ölçeği ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulguların Tartışılması

Eş Destek Ölçeği ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği puanları incelendiğinde iki ölçek alt boyutları ve toplam puanlarının tamamının arasında anlamlı düzeyde doğrusal bir ilişki bulunmaktadır ($p<,01$).

Duygusal Destek boyutu ile Aile Etkileşimi ($p<,01$), Ebeveynlik ($p<,01$) ve Aile Yaşam Kalitesi toplam puanları ($p<,01$) arasında yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir.

Diğer boyutlar ile ise arasında orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

Maddi Yardım ve Bilgi Desteği boyutu ile Ebeveynlik ($p<,01$) boyutu puanları arasında yüksek düzeyde diğer alt boyutlar ve Aile Yaşam Kalitesi toplam ($p<,01$) puanı arasında orta düzeyde bir ilişki görülmektedir.

Takdir Etme Desteği boyutu ile Aile Etkileşimi ($p<,01$), Ebeveynlik ($p<,01$), Duygusal Yeterlik ($p<,01$) ve Aile Yaşam Kalitesi toplam puanı ($p<,01$) arasında yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir.

Diğer boyutlar ile ise orta düzeyde bir ilişki göstermektedir. Sosyal İlgı Desteği boyutu ile Aile Etkileşimi ($p<,01$) ve Aile Yaşam Kalitesi toplam puanı ($p<,01$) arasında yüksek düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

Diğer boyutlarla benzer şekilde orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Eş Destek Ölçeği toplam puanı ile Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından Aile Etkileşimi ($p<,01$), Ebeveynlik ($p<,01$), Duygusal Yeterlik ($p<,01$) boyutları arasında yüksek düzeyde bir ilişki diğer boyutlar ile ise orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir.

İki ölçeğin toplam puanları incelendiğinde ise, aralarında doğrusal yüksek düzeyde güçlü bir ilişki olduğu görölmektedir ($p<,01$).

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırmaya ilişkin elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

1. Araştırmamızın bulgularında Eş Destek Ölçeği alt boyutlarının tamamında ölçekten alınan puan ortalamaları çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>,05$).
2. Bu çalışmada eş destek ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puanlar çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$).
3. Eş destek ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları babaların yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$).
4. Duygusal Destek alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu olan babaların puan ortalamaları hem lise mezunu annelerin hem de ilköğretim mezunu babaların puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<,01$).
5. Maddi Yardım ve Bilgi Desteği alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumunda olan babaların puan ortalaması lise mezunu ve ilköğretim mezunu babaların puan ortalamasına göre daha yüksektir ($p<,01$). Eğitim düzeyine bağlı olarak kazanılan paranın paralel olduğu varsayıldığında maddi gelir düzeyi yükseldikçe maddi yardım ve desteğin arttığı tahmin edilmektedir.
6. Takdir Etme Desteği alt boyutunda lisans ve üzeri mezun babalar hem lise mezunu babalardan hem de ilköğretim mezunu babalardan istatistiki olarak daha yüksek puanlara sahiptir ($p<,01$). Sosyal İlgi Desteğinde ise, lisans ve üzeri öğrenim durumunda olan babaların puan ortalaması ilköğretim mezunu ve lise mezunu babaların ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<,01$).
7. Eş Destek Ölçeği toplam puanları incelendiğinde benzer şekilde lisans ve üzerinde mezuniyet durumu olan babaların puanları ilköğretim ve lise mezunu babalardan anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($p<,01$).

8. Eş Destek Ölçeği alt boyutlarından Duygusal Destek boyutundan alınan puan ortalamaları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p=,03$). Ölçekten alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde ise kardeş sayısına göre istatistiki olarak bir fark oluşmamıştır ($p=,06$).
9. Eş Destek Ölçeği alt boyutları ve toplamının tamamında elde edilen puanlar çocuklara bakım veren kişiye göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p=,32$).
10. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında ölçekten alınan puan ortalamaları çocukların cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>,05$).
11. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puanlar çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$).
12. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları annelerin yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>,05$).
13. Aile etkileşimi alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu olan annelerin puan ortalamaları hem lise mezunu annelerin hem de ilköğretim mezunu annelerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<,01$).
14. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından olan Finansal Fiziksel Materyal Yeterliği boyutundan alınan puan ortalamaları babaların yaşına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p=,01$).
15. Aile etkileşimi alt boyutunda lisans ve üzeri öğrenim durumu olan babaların puan ortalamaları hem lise mezunu babaların hem de ilköğretim mezunu babaların puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<,01$).

16. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarının tamamında alınan puan ortalamaları kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p>,05$).

17. Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği alt boyutlarından Ebeveynlik boyutunda bakım verenin akraba ya da bakıcı olduğu ailelerde ebeveyn olan ailelere göre annelerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur ($p=,02$).

18. Eş Destek Ölçeği ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği puanları incelendiğinde iki ölçek alt boyutları ve toplam puanlarının tamamının arasında anlamlı düzeyde doğrusal bir ilişki bulunmaktadır ($p<,01$).

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler yapılmıştır.

1. Eş desteği ve aile yaşam kalitesi düzeyleri incelendiğinde ebeveynlerin eğitim düzeylerinin artmasının eş desteğini de aile yaşam kalitesi düzeylerini de olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlere akademik olarak eğitim düzeylerini yükseltme imkanı verilemese bile aile içi ilişkiler, ebeveynlik, özel gereksinimli anne-baba olmak konularında destek verilmesi önerilmektedir.
2. Maddi açıdan refah içinde yaşayan ailelerin aile yaşam kaliteleri ve eş desteğinin de yükseldiği bulunmuştur. Bu sonuca göre devletin veya özel kurumların özel gereksinimli çocuğu olan ailelere maddi destekte bulunmak adına ailelere maddi sponsorlar bulabilmesi önerilebilir.
3. Aileler anne- baba okullarına gitmeleri için teşvik edilebilir.
4. Özel gereksinimli çocuğu olan çiftlere çift ve aile terapisi imkanları sunulması önerilir.

5. Bu konuda çalışma yapacak araştırmacıların özel gereksinimli çocukların gereksinim düzeyleri ve türlerine göre incelemeleri önerilir.
6. Bu çalışma erken çocukluk dönemini kapsamaktadır. Araştırmacıların farklı yaş düzeyleri açısından da çalışması önerilmektedir.

9. KAYNAKLAR

1. Doğru, S.S.Y., Arslan, E. Engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeyi ile durumluk kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19, 543-53, 2008.
2. Akkök, F. Bayan Perşembeler, 8. Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2020.
3. Baltaş, Z., Baltaş, A. Stres Ve Başa Çıkma Yolları, 19. Baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2016.
4. Brown, I., Anand, S., Fung, W. L. A., Isaacs, B., Baum, Family quality of life: Canadian results from an international study. N. Journal of Developmental and Physical Disabilities, 15(3), 207–30, 2003.
5. Summers, J. A., Poston, D. J., Turnbull, A. P., Marquis, J., Hoffman, L., Mannan, H., Wang, M. Conceptualizing and measuring family quality of life. Journal of Intellectual Disability Research, 49(10), 777–83, 2005.
6. Meral, B. F., Cavkaytar, A. Otizmlı çocuk ailelerinin aile yaşam kalitesi algıları. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23(3), 1363-80, 2014.
7. Aysever, H., Demirok, M. S. Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarının ve yılmazlık düzeylerinin incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 20(3), 561-95, 2019.
8. Gove, W. R., Hughes, M., & Style, C. B. Does marriage have positive effects on the psychological well-being of the individual?. Journal of health and social behavior, 122-31, 1983.
9. Kabasakal, Z., Soylu, Y. Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5(4), 208- 14, 2016.
10. Akyıldız, D. Yas tepkilerinin algılanan eş desteği, duygusal baskılama ve duygusal tepkisellik ile ilişkilerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.

11. Metin, A., Altınkaynak, S. Babaların sosyodemografik özelliklerinin destek ve emzirme başarısına etkisi. Sakarya Üniversitesi Açık Akademik Arşiv Sistemi; <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TXpjNU5UVXpNdz09/babalarin-sosyodemografik-ozelliklerinin-es-destegi-ve-emzirme-basarisina-etkisi> (Erişim 05.01.2022)
12. Tunçeli, H. İ., Zembat, R. Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 3(3), 1-12, 2017.
13. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik. 2019.20.02. Sayı: 30692, Resmi Gazete, Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190220-1.html>
14. Meral, B. F. Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin aile yaşam kalitesi algılarının incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2015.
15. Turan, F., İpek-Yükselen, A. Çocuk gelişimi 1: bebeklik döneminde gelişim, Ankara, Hedef C.S., 2015.
16. Gul, S. O., & Diken, İ. H. Erken Çocuklukta Özel Eğitime İlişkin Türkiye'de Gerçekleştirilmiş Lisansüstü Tez Çalışmalarının Gözden Geçirilmesi. International Journal of Early Childhood Special Education, 1(1), 46-78, 2009.
17. Oktay, A. Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem, İstanbul, Epsilon, 1999.
18. Hacııbrahimoğlu, B. Y. Erken Çocukluk Döneminde Geçiş ve Geçiş Süreci. Hacettepe Journal of Educational Research, 3(1), 14-36, 2017.
19. Arkan, A., Öztürk, N. 2023 Eğitim Vizyonu'nda erken çocukluk eğitimi. Seta Perspektif, 218, 1-6, 2018.
20. Shepard, L. A., Kagan, S. L., & Wurtz, E. Principles and recommendations for early childhood assessments, New Jersey, The Panel, 1998.
21. Malina, R. M. Motor development during infancy- and early childhood: Overview and suggested directions for research. International journal of sport and healthscience, 2, 50-66, 2004.

22. Goswami, U. E. Blackwell handbook of childhood cognitive development, Berlin, Blackwell publishing, 2002.
23. Hemmeter, M. L., Santos, R. M., Ostrosky, M. M. Preparing early childhood educators to address young children's social-emotional development and challenging behavior: A survey of higher education programs in nine states. *Journal of Early Intervention*, 30(4), 321-40, 2008.
24. Johnston, J. Factors that influence language development, *Encyclopedia on early childhood development* [online], 1-6, 2010.
25. Mickelson, K. D., Wroble, M., Helgeson, V. S.. "Why my child?":Parental attributions for children's special needs1. *Journal of Applied Social Psychology*, 29(6), 1263–91, 1999.
26. Kılıçkaya, A., Zelyurt, H. Okul öncesi programlarında özel gereksinimli bireylerin yer alma durumlarının incelenmesi (1989-2013). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(4), 200-12, 2015.
27. Çetin, Sultanoğlu, S. Aral, N. Duyuların gelişimi. Yıldız Bıçakçı M. (Ed.), *Bebeklik ve ilk çocukluk döneminde (0-36 ay) gelişim duyuların gelişimi ve desteklenmesi içinde* (205-22). Ankara, Eğiten Kitap Yayınevi, 2015.
28. Tomris, G., Çelik, S. Erken çocukluk özel eğitimi: Kuramsal ve yasal temeller, Dünya'daki ve Türkiye'deki son eğilimler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 23(1), 243-69, 2021.
29. Bayhan, P. Erken Çocukluk Döneminde Değerlendirme, 1. Baskı, Ankara, Hedef Yayıncılık, 2017.
30. Orum-Çattık, E., Yetkin, A. İ., Diken, İ. H. Erken çocukluk dönemi otizm spektrum bozukluğunda aile merkezli müdahaleler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(3), 589-610, 2019.
31. Türk Dil Kurumu (TDK). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Ankara, Türkiye, Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 10.12.2021)

32. Yavuzer H, Çocuk Psikolojisi, ss. 137-138, 39. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2016
33. Özabacı N, Erkan Z, Aile Danışmanlığı Kuram Ve Uygulamalara Genel Bakış, s.2, 2. Basım, Ankara, Pegem Akademi, 2014
34. Eripek, S. Zihinsel engelli çocuklar. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1996.
35. Bilal, E., Dağ, İ. Eğitilebilir zihinsel engelli olan ve olmayan çocukların annelerinde stres, stresle başa çıkma ve kontrol odağının karşılaştırılması. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 12(2), 56-68, 2005.
36. Özen, A. Aile eğitimi: özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özeleğitim. Pegem Akademi, Ankara, 2015.
37. Köksal, G. Zihinsel engelli çocukları olan ebeveynlerin yaşamlarında algıladıkları stres yordayan faktörlerin incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2011.
38. Karakuş, Ö., Kırlioğlu, M. Engelli bir çocuğa sahip olmanın getirdiği yaşam deneyimleri: Anneler üzerinden nitel araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (41), 96-112, 2019.
39. Cavkaytar, A. Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği. Maya Akademi, İstanbul, 2010.
40. Kaner, S., Bayraklı, H. Zihinsel engelli ve engelli olmayan çocukluannelerde yılmazlık, sosyal destek ve stresle başa çıkma becerileri. Journal of Educational Sciences & Practices, 8(15), 63-83, 2009.
41. Yıldırım, İ. Algılanan sosyal destek ölçeğinin revizyonu. Eurasian Journal of Educational Research, 17, 221-36, 2004.
42. Mickelson, KD, Claffey, ST ve Williams, The Moderating Role of Gender and Gender Role Attitudes on the Link Between Spousal Support and Marital Quality, Gender Roles: A Research Journal, 55 (1-2), 73-82,SL 2006

43. Karabulut, H. Ergenlik döneminde çocuğu olan babaların baba katılımı ve eş destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 37(2), 1-17, 2017.
44. Parke, R. D., Dennis, J., Flyr, M. L., Leidy, M. S., Schofield, T. J. Fathers: Cultural and ecological perspectives. T. Luster ve L. Okagaki (Ed.), *Parenting: An ecological perspective* içinde (s. 103-44), 2005.
45. Di Giulio, P., Philipov, D., Jaschinski, I. Families with disabled children in different European countries. *Families and societies*, 23, 1-44, 2014.
46. Uğuz, Ş. Toros, F., Yazgan İnanç, B., Çolakkadıoğlu, O. Zihinsel ve/veya bedensel engelli çocukların annelerinin anksiyete, depresyon ve stres düzeylerinin belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 7, 42-7, 2004.
47. Güven S, Şener A, Yıldırım B, Eşlerin Farklı Değişkenlere Göre Sosyal Destek Algısı, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/arzusenervdson.pdf> (Erişim 2011)
48. Yıldırım İ Eş Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(22), s. 19 - 26. 2004.
49. Perry, C. L., & Henry, M. J. Family and professional considerations for adoptive parents of children with special needs. *Marriage & Family Review*, 45(5), 538-565, 2009.
50. Brobst, J. B., Clopton, J. R., & Hendrick, S. S. Parenting children with autism spectrum disorders: The couple's relationship. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 24(1), 38-49, 2009.
51. Shenaar-Golan, V. Hope and subjective well-being among parents of children with special needs. *Child & Family Social Work*, 22(1), 306-316, 2017.
52. Bristol, M. M., Gallagher, J. J., & Schopler, E. Mothers and fathers of young developmentally disabled and nondisabled boys: Adaptation and spousal support. *Developmental psychology*, 24(3), 441, 1988.

53. Perlowski, K. M., & Wright, L. E. The influence of perceived job flexibility and spousal support on the marital satisfaction of parents of children with special needs. *Community, Work & Family*, 24(1), 1-19, 2021.
54. Barnett, D., Clements, M., Kaplan-Estrin, M., & Fialka, J. Building new dreams: Supporting parents' adaptation to their child with special needs. *Infants & Young Children*, 16(3), 184-200, 2003.
55. Ersoy, Ö., & Çürük, A. Özel gereksinimli çocuğa sahip annelerde sosyal desteğin önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 104-10, 2009.
56. Patel, A. D., Arya, A., Agarwal, V., Gupta, P. K., Agarwal, M. Burden of care and quality of life in caregivers of children and adolescents with autism spectrum disorder. *Asian Journal of Psychiatry*, 70, 103030, 2022.
57. Poston, D., Turnbull, A., Park, J., Mannan, H., Marquis, J., & Wang, M.. Family quality of life: A qualitative inquiry. *Mental retardation*, 41(5), 313-28, 2003.
58. Leiter, V., Krauss, M. W., Anderson, B., & Wells, N. The Consequences of Caring. *Journal of Family Issues*, 25(3), 379– 403, 2004.
59. Benn, R., Akiva, T., Arel, S., & Roeser, R. W. Mindfulness training effects for parents and educators of children with special needs. *Developmental Psychology*, 48(5), 1476– 87, 2012.
60. Kim, J., Kim, H., Park, S., Yoo, J., & Gelegjants, D. Mediating effects of family functioning on the relationship between care burden and family quality of life of caregivers of children with intellectual disabilities in Mongolia. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 34(2), 507-15, 2021.
61. Vereenoghe, L., & Langdon, P. E. Psychological therapies for people with intellectual disabilities: A systematic review and meta-analysis. *Research in developmental disabilities*, 34(11), 4085-102, 2013.
62. Snell, S. A., & Rosen, K. H. Parents of special needs children mastering the job of parenting, *Contemporary Family Therapy*, 19(3), 425–42, 1997.

63. Hu, X., Summers, J. A., Turnbull, A., & Zuna, N. The quantitative measurement of family quality of life: a review of available instruments. *Journal of Intellectual Disability Research*, 55(12), 1098–14, 2011.
64. Gomez, I. N. B., & Gomez, M. G. A. Quality of life of parents of filipino children with special needs. *Education Quarterly*, 71(2), 2013.
65. Sung, M., & Park, J. The Effects of a Family Support Program Including Respite Care on Parenting Stress and Family Quality of Life Perceived by Primary Caregivers of Children with Disabilities in Korea. *International Journal of Special Education*, 27(3), 188-198, 2012.
66. Aktan, O., Orakcı, Ş., & Durnalı, M. Investigation of the relationship between burn out, life satisfaction and quality of life in parents of children with disabilities. *European journal of special needs education*, 35(5), 679-695, 2020.
67. Kyzar, K., Brady, S., Summers, J. A., & Turnbull, A. Family quality of life and partnership for families of students with deaf-blindness. *Remedial and Special Education*, 41(1), 50-62, 2020.
68. Zuna, N. I., Turnbull, A., & Summers, J. A. Family Quality of Life: Moving From Measurement to Application, *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 6(1), 25– 31, 2009.
69. Karasar, N. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayınları, 2011.
70. Mer al, F. B., & Cavkaytar, A. (2013). Beach center aile yaşam kalitesi ölçeği'nin türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Anadolu Kurumsal Açık Akademik Arşiv Sistemi*; <http://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/11185> (Erişim 05.01.2022)
71. Güzeloğlu B. *Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Eş Desteği ve Aile Yaşam Kalitesinin Umutsuzluk ve Stres Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış doktora tezi Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2019.

72. Şengün S.B., Köksal O. Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarını kabul reddi ve aile yaşam kalitesi, *Turkish Studies-Social Sciences*, 14(4),1775-85, 2019.
73. Deveci Şirin H. Ailelerde sosyo-demografik-ekonomik değişkenlerin aile yaşam kalitesine etkileri, *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 31- 46, 2014.
74. Yüksek Z, Yurdakul M. Gebelerin eş desteği algıları ve ilişkili faktörler *TJFMPC*, 2021;15(4): 800-08, 2021.
75. Kumral S. Doğum Sonu Dönemde Algılanan Eş Desteği ve Güvenlik Hissinin Kadınların Emzirme Öz Yeterliliğine Etkisi, (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi), İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2021.
76. Daş, M. Evli bireylerin evlilikte uyum ve eş destek düzeyleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki (Yayımlanmamış doktora veya yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2019.
77. Karaduman H., Parlar H. Gelişimsel yetersizliğe sahip çocuğu olan ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin aile yaşam kalitesi algılarının incelenmesi, *İZÜ Eğitim Dergisi*, 2(3), 101-21, 2020.
78. Verdugo, M. A., Cordoba, L., Gomez, J. Spanish adaptation and validation of the Family Quality of Life Survey. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49(10), 794–98, 2005.
79. Hu, X., Wang, M., & Fei, X. Family quality of life of Chinese families of children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 56(1),30–44, 2011.
80. Misri, S., Kostaras, X., Fox, D., Kostaras, D. The Impact of Partner Support in the Treatment of Postpartum Depression. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 45(6), 554–58, 2000.
81. Rini, C., Schetter, C. D., Hobel, C. J., Glynn, L. M., Sandman, C. A. Effective social support: Antecedents and consequences of partner support during pregnancy. *Personal Relationships*, 13(2), 207–29, 2006.

10.EKLER

10.1. EK 1: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Sayın katılımcı,

"Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Eş Desteğı ile Aile Yaşam Kalitesi Düzeyleri Arasındaki İlişki" başlıklı bu çalışma, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi tezli yüksek lisans programı bitirme tezidir. Araştırma Ecemnur Baş ( ) tarafından Prof. Dr. Haluk Yavuzer danışmanlığında yürütölmektedir.

Araştırma 1-8 yaş aralığındaki özel gereksinimli çocuğu olan annelerin aldığı eş desteğı ile aile yaşam kalitesi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Soruların tümüne, içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın güvenilirliğı açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılmanız gönüllölük esasına dayalıdır. Bu form aracılığı ile elde edilecek bilgiler gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır.

Çalışma formu 3 bölümden oluşmaktadır. Yaklaşık 10 dakika zamanınızı alacak bu çalışmada yanıtlarınızı, soruların altında yer alan seçenekler arasından uygun olan tek seçeneğı işaretleyerek, boş soru bırakmayarak tamamlayınız.

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Ecemnur Baş

Prof. Dr. Haluk Yavuzer

Sosyodemografik Bilgiler

Çocuğunuzun Yaşı: 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ( ) 6 ( ) 7 ( ) 8 ( )

Çocuğunuzun Cinsiyeti: Erkek ( ) Kız ( )

Annenin Yaşı: 20-24 ( ) 25-29 ( ) 30-34 ( ) 35-39 ( ) 40 ve üzeri ( )

Anne Eğitim Durumu: İlköğretim ( ) Ortaöğretim ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )

Babanın Yaşı: 20-24 ( ) 25-29 ( ) 30-34 ( ) 35-39 ( ) 40 ve üzeri ( )

Baba Eğitim Durumu: İlköğretim ( ) Ortaöğretim ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )

Kardeş Sayısı: Kardeşi yok ( ) 1 kardeş ( ) 2 kardeş ( ) 3 kardeş ( ) 4 ve üzeri ( )

Çocuğun Bakımıyla İlgilenen Kişi: Anne ( ) Baba ( ) Akraba ( ) Bakıcı ( )

10.2. EK- 2 : EŞ DESTEK ÖLÇEĞİ

EŞ DESTEK ÖLÇEĞİ (EDÖ)

Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

<u>Eşim;</u>	<u>Bana</u> <u>Uygun</u>	<u>Kıs</u> <u>men</u>	<u>Bana Uyg.</u> <u>Değil</u>
1. Bana hoş espriler yapar	( )	( )	( )
2. Yaptıklarımı destekler	( )	( )	( )
3. Benimle olmak için zaman yaratmaya çalışır	( )	( )	( )
4. Kazancını ve tüm eşyalarını benimle paylaşır	( )	( )	( )
5. Başardıklarımı takdir eder	( )	( )	( )
6. Bana sarılır, üzerime titrer	( )	( )	( )
7. Evimizle ilgili her türlü sorunla ilgilenir	( )	( )	( )
8. Benimle sohbet eder, dertleşir	( )	( )	( )
9. Bana yanımda olduğunu hissettirir	( )	( )	( )
10. Bana suçlayıcı, yargılayıcı davranır	( )	( )	( )
11. Beni hoş, eğleneceğim yerlere götürür	( )	( )	( )
12. Bana şefkat gösterir	( )	( )	( )
13. Hastalık, taşınma, gibi durumlarda bana yardım eder	( )	( )	( )
14. Hatalarımı bana nazikçe gösterir	( )	( )	( )
15. Benimle alışverişe, sinemaya veya gezmeye gelir	( )	( )	( )
16. Beni sever, okşar	( )	( )	( )
17. Evimizle ilgili işlerde bana yardım eder	( )	( )	( )
18. Benim üstün, güçlü yönlerimi vurgular	( )	( )	( )
19. Görüş ve isteklerime önem verir	( )	( )	( )
20. Beni gerçekten anlamaz	( )	( )	( )
21. Bana gerçekten değer verir	( )	( )	( )
22. Bana değer verdiğini başkalarına hissettirir	( )	( )	( )
23. Beni üstün ve zayıf yönlerimle kabul eder	( )	( )	( )
24. Pek çok şeyini benden gizler, benimle paylaşmaz	( )	( )	( )
25. Sorunlarla başa çıkımda bana yardım eder	( )	( )	( )
26. Verdiğim kararları destekler	( )	( )	( )
27. Sağlığım ile yakından ilgilenir	( )	( )	( )

Yıldırım, İ. (2004). Eş Destek Ölçeği'nin geliştirilmesi, *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (22), 19-25.

NOT: Maddeler 3-2-1 şeklinde puanlanmaktadır.

Kırmızı ile işaretli maddeler, reverse maddelerdir, tersinden puanlanmaktadır
Puanın yüksekliği, eş desteğinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

10.3. EK-3: BEACH CENTER AİLE YAŞAM KALİTESİ ÖLÇEĞİ

1

BEACH CENTER AİLE YAŞAM KALİTESİ ÖLÇEĞİ

Bu formu doldururken ailenizle sadece belirli zamanlarda bir araya gelen akrabalarınızı (geniş aile) hesaba katmayınız. Geçtiğimiz 12 aylık (bir yıllık) aile yaşantınızı gözönünde bulundurunuz. Formda yer alan maddelerin aileniz için ne kadar uygun olduğunu öğrenmek istiyoruz. Lütfen her bir madde için uygunluk düzeyini belirtilen kutucuğu işaretleyiniz.

- 1. kareyi işaretlemeniz, ifadenin aileniz için hiç uygun olmadığı anlamına gelmektedir.
- 5. kareyi işaretlemeniz, ifadenin aileniz için tamamen uygun olduğu anlamına gelmektedir

Hiç uygun değil

Uygun değil

Ne uygun
Ne uygun değil

Uygun

Tamamen uygun

Aşağıdaki ifadeler aileniz için ne kadar uygundur?

1. Ailem birlikte vakit geçirmekten hoşlanır. (Örneğin hep birlikte film izlemek, sohbet etmek, bir yerlere gitmek, piknik yapmak, tatil yapmak v.s.)	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ailemdeki yetişkinler çocukların kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmelerine yardımcı olur. (Örneğin çocukların işlerini kendi başlarına görmeleri, başkalarına bağımlı kalmadan yaşamayı öğrenmeleri)	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ailem stresten kurtulabilmemiz için gereken destek sağlar. (Örneğin ruhsal açıdan sıkıntılı durumlarda aile üyelerinin birbirlerine sosyal ve psikolojik destek sunması)	☐	☐	☐	☐	☐
4. Aile üyelerim, destek görebilecekleri arkadaşlara ya da kişilere sahiptir. (Örneğin aile üyelerinin çeşitli konularda düşüncelerini paylaşabileceği, danışabileceği, zor durumlarda)	☐	☐	☐	☐	☐

destek alabileceği arkadaşlarının ya da kişilerin olması)

Hiç uygun değil

Uygun değil

Ne uygun
Ne uygun değil

Uygun

Tamamen uygun

Aşağıdaki ifadeler aileniz için ne kadar uygundur?

5. Aile üyelerim, çocukların okul ödevlerine ve etkinliklerine yardımcı olur. (Örneğin çocuğun ev ödevlerine, proje ödevlerine, okul takımı çalışmalarına, milli bayramlardaki hazırlık çalışmalarına v.s. yardımcı olunması)	☐	☐	☐	☐	☐
6. Aile üyelerim, bulunmaları gereken yerlere gidebilmek için kendiklerine ait bir ulaşım aracına sahiptir. (Örneğin aileye ait otomobil, minibus v.s. olması)	☐	☐	☐	☐	☐
7. Aile üyelerim, birbirleriyle her konuda çekinmeden açıkça konuşur. (Örneğin her konuda çekinmeden görüş belirtebilme, söz hakkına sahip olma)	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ailemdeki yetişkinler, çocuklara diğer bireylerle (arkadaşlar, komşular v.s.) nasıl geçineceklerini öğretir. (Örneğin çocuklara öğretmen, arkadaş ya da çevredeki diğer kişilerle uygun iletişim şekillerini ve nasıl davranacaklarını göstermek)	☐	☐	☐	☐	☐
9. Aile üyelerim, kendi ilgi alanlarını takip edebilecek yeterli zamana sahiptir. (Örneğin bireyin kendine zaman ayırabilecek yeterli vakte sahip olması, bireysel olarak yapılmaktan zevk alınan işler, hobi v.s.)	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ailem problemleri birlikte çözer. (Örneğin bir sorun olduğunda aile üyelerinin)	☐	☐	☐	☐	☐

ortak çözüm üretmeleri, birbirlerini desteklemeleri)

Hiç uygun değil

Uygun değil

Ne uygun
Ne uygun değil

Uygun

Tamamen uygun

Aşağıdaki ifadeler aileniz için ne kadar uygundur?

11. Aile üyelerim, amaçlarına ulaşmada birbirlerini destekler. (Örneğin üyelerden birinin hedefine varmasında tüm ailenin ona destek olması; üniversite sınavını kazanmaya çalışan çocuğa ailenin destek olması gibi).	☐	☐	☐	☐	☐
12. Aile üyelerim birbirlerine olan sevgi ve ilgilerini gösterir. (Örneğin sevgilerini gösterirken utanmamaları, çekinmeden sevgilerini yansıtmaları)	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ailem, tüm aile üyelerinin özel gereksinimlerini karşılayacak ulaşılabilir dış desteğe sahiptir. (Örneğin aile üyelerin çeşitli konularda destek alabilecekleri sosyal hizmet uzmanı, psikolog, aile danışmanı, terapi merkezleri gibi ailenin dışında çeşitli konularda destek sağlayacak kişi ya da kurumların varlığı).	☐	☐	☐	☐	☐
14. Ailemdeki yetişkinler çocuklara doğru kararlar almayı öğretirler. (Örneğin ailedeki yetişkinlerin çocuklara yol göstermesi, çeşitli alternatifler karşısında çocuklara nasıl davranmaları gerektiğini öğretmesi)	☐	☐	☐	☐	☐
15. Ailem ihtiyaç duyduğunda sağlık hizmetlerinden faydalanabilecek ekonomik güce sahiptir.	☐	☐	☐	☐	☐

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Ne uygun Ne uygun değil	Uygun	Tamamen uygun
(Örneğin hastane, doktor, ilaç masraflarını karşılayabilecek parasal olanaklara sahip olunması)					
16. Ailem masraflarımızı karşılayacak ekonomik güce sahiptir. (Örneğin mutfak, çocukların okul masrafı, faturaların ödenmesi v.s. karşılayabilecek parasal olanaklara sahip olunması)	☐	☐	☐	☐	☐

Aşağıdaki ifadeler aileniz için ne kadar uygundur?

17. Ailemdeki yetişkinler, çocukların hayatlarındaki diğer kişileri (arkadaş, öğretmen v.s.) tanırlar. (Örneğin çocuğun öğretmeni, okul ya da mahalle arkadaşlarının tanınması, onlarla diyalog halinde olunması)	☐	☐	☐	☐	☐
18. Ailem hayatın iniş çıkışlarıyla baş edebilir. (Örneğin hayatın zorluklarıyla mücadele edebilme, iş, ev, okul, çevre v.s. kaynaklı yaşanan sıkıntılara göğüs gerebilme)	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ailemdeki yetişkinler, ailedeki her çocuğun bireysel ihtiyaçlarıyla ilgilenecek zamana sahiptir. (Örneğin çocuğun beslenme, banyo, bakım, oyun, duygusal destek v.s. gereksinimlerinin karşılanmasında ailedeki yetişkinlerin çocuğa zaman ayırması)	☐	☐	☐	☐	☐
20. Ailem ihtiyaç duyduğunda dış bakımı yaptırabilecek ekonomik güce sahiptir. (Örneğin dış tedavisini karşılayabilecek parasal olanaklara sahip olunması)	☐	☐	☐	☐	☐
21. Aile üyelerim evde, işte, okulda ve komşularımızda	☐	☐	☐	☐	☐

kendini güvende hisseder. (Örneğin kişinin kendisini emniyette hissetmesi, kendine zarar gelmeyeceğinden emin olması)

Hiç uygun değil

Uygun değil

Ne uygun
Ne uygun değil

Uygun

Tamamen uygun

Aşağıdaki ifadeler aileniz için ne kadar uygundur?

22. Yetersizliği olan (özürlü, engelli) aile üyemiz okulda ya da işyerinde hedeflerini gerçekleştirmek için desteğe sahiptir. (Örneğin zihinsel yetersizliğe ya da otistik bozukluğa sahip aile üyesinin, okulda veya işyerinde başarılı olabilmesi için ona destek sağlayacak arkadaş, öğretmen, idarecilere ve çeşitli imkanlara sahip olması)

☐☐☐☐☐

23. Yetersizliği olan (özürlü, engelli) aile üyemiz evde hedeflerini gerçekleştirmek için desteğe sahiptir. (Örneğin zihinsel yetersizliğe ya da otistik bozukluğa sahip aile üyesinin, evde yaptığı işlerde başarılı olabilmesi için ona destek sağlayacak aile üyelerinin ve imkanların varolması)

☐☐☐☐☐

24. Yetersizliği olan (özürlü, engelli) aile üyemiz arkadaşlar edinmek için desteğe sahiptir. (Örneğin zihinsel yetersizliğe ya da otistik bozukluğa sahip aile üyesinin arkadaş edinebilecek imkanlara sahip olması; öğretmen ya da idarecilerin okul ya da işyerinde yetersizliği olan aile üyesiyle

☐☐☐☐☐

arkadaşlık kurulmasını özendirmesi, olanaklar sunması v.s.)

25. Ailem, yetersizliği olan (özürlü, engelli) aile üyem ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
yönelik hizmet ve destek sunan hizmet sağlayıcılarla
iyi ilişkiler içindedir. (Örneğin ailenin zihinsel
yetersizliğe ya da otistik bozukluğa sahip aile üyesine
yönelik eğitim, sağlık, terapi, sosyal hizmet,
devlet desteği v.s. sunan kişi ve kurumlarla
iyi ilişkiler geliştirmesi)

Lütfen fazladan işaretlemelerinizi sildiğinizden ve tüm soruları cevapladığınızdan emin olunuz.

11.ETİK KURUL KARARI

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-43037191-604.01.01-13346

05/04/2021

Konu : Etik Kurul Kararı

Sayın Ecemnur BAŞ

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kuruluna yapmış olduğunuz
“Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Eş Desteği İle Aile Yaşam Kalitesi Düzeyleri
Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli başvurunuz incelenmiş olup, etik kurulu kararı ekte
sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Ali BÜYÜKASLAN
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

Ekler:

-Karar Formu (2 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrağınızı <https://ehys.medipol.edu.tr/e-imza/> linkinden E5ADA6B3X0 kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Medipol Üniversitesi Kavacık Yerleşkesi (Ana Yerleşke Rektörlük)
Kavacık Mah. Ekinçiler Cad. No: 19, Kavacık Kavşağı, 34810 Beykoz/İstanbul
T: 444 85 44 F: 0212 531 75 55
E-Posta: bilgi@medipol.edu.tr İnternet Adresi: www.medipol.edu.tr
Kep Adresi: medipoluniversitesi@hs03.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin: Çiğdem YILMAZ
KORUK
Tel:
E-Posta:
QR Kodu

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Eş Desteğı İle Aile Yaşam Kalitesi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Ecemnur BAŞ			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Çocuk Gelişimi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
Karar Bilgileri	Karar No: 24		Tarih: 05/04/2021	
Yukarıda bilgileri verilen Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna "oy birliği" ile karar verilmiştir.				

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI	Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet	Araştırma ile ilişkisi	Katılım *	İmza
Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN	İletişim Çalışmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi Sinan SEÇKİN	Hukuk	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Serhat YÜKSEL	Finans	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi İhsan EKEN	Medya ve Reklam Araştırmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Ferah ÇEKİCİ	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Görüş Bildirmedi.

* :Toplantıda Bulunma

COVID-19 (Pandemi) nedeniyle etik kurul kararında, kurul üyelerimizden uygunluk alınmıştır. Araştırmacı tarafından talep edilirse, COVID-19 (Pandemi) sonrası ıslak imzalı karar formu hazırlanabilir.

SB Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Sekreteri
Çiğdem YILMAZ KORUK